

REVIEW ARTICLE/DERLEME MAKALE

Ekonomik Güvenlik ve Ekonomik Güç Arasındaki Etkileşime Güç ve Güvenlik Kavramları Üzerinden Semantik ve Kuramsal Yaklaşımı

Semantical and Theoretical Approach to the Interplay Between Economic Security and Economic Power Through Security and Power Concepts

İnci TAŞDEMİR*

ÖZ

Bu çalışma, ekonomik güç ile ekonomik güvenlik arasındaki çok boyutlu ve girift ilişkiyi, ekonomi politik perspektifinden analiz etmekte, bunun için güç ve güvenlik kavramları üzerinden teorik paradigmlarla desteklenen semantik ve multidisipliner bir yaklaşım sergilemektedir. Böylece bu çalışma akademik literatüre bu etkileşim sistematığını bir diyagram üzerinde göstererek katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Kornilov ve Metelev'in çalışmalarından yola çıkarak hazırlanan bu model, literatürdeki dispozitif ve bütüncül yaklaşımla etkileşimi sistematize etmek konusundaki boşluğu doldurmak adına bir öneri sunmaktadır. Çalışma gerek yaklaşım tekniği gerekse önerilen model ile ekonomik güç ve ekonomik güvenlik arasındaki etkileşimin çıktılarına dair önemli bulgular sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Güç, güvenlik, ekonomik güç, ekonomik güvenlik, ekonomi politik.

JEL Kodu: A14, B12, B13

*Dr., Araştırmacı

ORCID: 0009-0004-7414-2228

Corresponding author/Sorumlu yazar:

İnci TAŞDEMİR

E-mail / E-posta:

minevrandme@gmail.com

DOI: 10.62844/jerf.15

Submitted / Başvuru :

Accepted / Kabul :

ABSTRACT

This study examines the intricate and multidimensional relationship between economic power and economic security within the frame of political economics. Therefore it presents a semantic and multidisciplinary approach supported by theoretical paradigms through the concepts of power and security. This study aims to contribute to the academic literature by illustrating this interaction systematically in a diagram. Based on the works of Kornilov and Metelev, this model proposes to fill the gap in the literature regarding the systematization of the interaction with a dispositive and holistic approach. The study provides significant findings regarding the outcomes of the interplay between economic power and economic security, both through its methodological approach and the proposed model.

Keywords: Power, security, economic power, economic security, political economy.

JEL Kodu: A14, B12, B13

Giriş

Ekonomik güvenlik ve ekonomik güç arasındaki ilişki, özü itibariyle karşılıklı etkileşim esasına dayanmaktadır. Bu etkileşimin dinamiklerini daha iyi anlayabilmek adına kavramları oluşturan bileşenlerin yani güvenlik ve güç konseptlerinin tarihsel serüvenleri içindeki evrimini ve semantik doğasını incelemek gerekir.

Birbirleriyle yakın ilişkide bu kavramların tarihsel gelişimini anlamak için kesişim noktası olan, strateji kavramını referans almak tercih edilebilir. Ancak burada zikredilen strateji; ekonomik anlamda değerlendirilmelidir. Böylece her iki kavram ekonomik güvenlik ve ekonomik güç zemininde etkin ve sürdürülebilir stratejik karar alma süreçlerinin yönetiminde birleşir. İnsanın topluma dönüşmesi yani sürüler halindeki yaşamından bilinçli kitlelere doğru sosyal evrimi sürecinde bu kavramlar, biçim değiştirip karmaşık bir eksenle etkileşim içine girse de özü itibariyle insanoğlunun var olabilme ve devamlılığını sürdürülebilme motivasyonunun yansımalarıdır.

Bu temel hipotezden hareketle çalışmanın amacı, bu etkileşimin dinamiklerine ışık tutmak adına hem temel konseptlerin hem de onlardan türeyen ekonomik güvenlik ve ekonomik güç kavramlarının gerek uluslararası ilişkiler gerekse ekonomi politik zemininde kuramsal yansımalarını mercek altına almak ve bu karşılıklı etkileşimden doğan çıktıların farklı düzeylerdeki (birey-toplum, ulusal çıkar, küresel fayda) yansımalarını değerlendirmektir. Bu amaçla ulaşılmak istenen hedef, semantik ve kuramsal yaklaşımların kesişim kümesinde oluşan etkileşim ağını, özgün bir diyagram modeli üzerinde göstermek ve özetlemektir. Literatürde bu etkileşimler genellikle belirli bir disiplinden kaynak alarak ve etkileşimin doğasını kavramsal bileşenlerin (güç ve güvenlik gibi) karşılıklı etkileşiminden doğan doğal semantik evrim içinde analiz etmekten uzaktır. Bu çalışma hem multidisipliner bir yaklaşımla konseptleri incelemekte hem de bunların bileşkesi şeklinde doğan ekonomik güvenlik ve ekonomik güç arasındaki ilişki sistematiğini bir diyagram ile modellemektedir. Bu modeli oluştururken, Kornilov

Ekonomik Güvenlik Diyagram Modeli (Kornilov, 2015) ve Metelev Diyagramından (Metelev, 2014) yola çıkılarak daha kapsamlı ve sistematik bir yorum türetilmektedir. Nitekim her iki kavram gerek tanımsal muğlaklık (Definitional ambiguity) gerekse kuramsal çok yönlülük (Theretical sophistication) açısından farklı disiplinler ekseninde farklı yorumlanmaktadır. Ancak tüm bu yorum farklılıklarına rağmen referans kavramlar ve korunacak değerler ekseninde birey, toplum, ulusal çıkarlar ve global fayda üzerinde toplu bir çıktı düzeyleri kümesinde birleşmektedirler.

Bu hedef doğrultusunda çalışma; ilk etapta güvenlik ve güç konseptlerinin tarihsel süreç içindeki kavramsal gelişimini ele almaktadır. Daha sonra bu konseptlerin, ekonomik güvenlik ve ekonomik gücü şekillendiren kuramsal çerçevesini hem uluslararası ilişkiler hem de ekonomi politik açıdan incelemektedir. Nihayet ekonomik güvenlik ve ekonomik güç arasındaki karşılıklı etkileşimin çıktı düzeylerini ekonomi politik ekseninde analiz eden özgün bir diyagram modeline ulaşılmakta ve bu model, çalışmanın analiz bulgusu niteliği taşımaktadır.

Güvenlik ve Güç Etkileşiminin Tarihsel ve Kavramsal Dinamikleri

Canetti, insanın toplumsal davranış patenlerini kitle kavramı ekseninde incelerken, insanı toplumlaşmaya iten güdünün, bilinmezin yarattığı tehdit algısını bertaraf etmek üzere bir arada olma ve bilinmezin yarattığı korkuyu yenme olarak açıklamaktadır (Canetti, 2022: 14). Maslow'un modelindeki (Maslow, 1943: 370-396) güvenlik ihtiyaçları, bireylerin kendilerini tehlikelere karşı koruma, kitle içinde istikrar sağlama ve güvenlik içinde yaşama gayretleriyle bağlantılıdır. Bilme ve anlama ihtiyacı bu çerçevede insanın, tehditler karşısında oluşturduğu tepkiselliği yani güvenlik algısını geliştirmektedir. Aynı şekilde bireyler, azalan belirsizlik ve artan güvenlik ortamında, daha yüksek seviyedeki ihtiyaçlarına (sosyal, saygı ve kendini gerçekleştirme) yönelmeye başlarlar. Artan güvenlik alanı; bu alanı koruyan insan kitleleri için bir güç haline gelmektedir.

Bu etkileşim sadece fizyolojik bir ihtiyaç değil, psikolojik anlamda da ele alınabilecek bir durumdur. Nitekim kavramların etimolojik kökenlerine inildiğinde; güvenlik için 'asphaleia' (Tukidides, 1923) ve 'securitas' (Cicero, 1919) ile başlayan yolculuğun çeşitli eklemeler ile değişimi, zaman içinde gelişen ve değişen ihtiyaç setlerinin ve bilgi birikiminin güvenlik kavramı üzerinde yarattığı etkinin bir sonucudur (Arends, 2009:4). Güvenlik, Latince se (maksızın eki) ile cura (endişe) kelimelerinin birleşmesinden oluşan securitas kelimesinden türemiştir. Kelime, anlam düzleminde genişletildiği zaman, endişelerden uzak ve sükûnet içinde olma anlamını taşımaktadır.

Tukidides'in asphaleia kavramını kullandığı bağlam, Atina İmparatorluğu'nun emperyal güç (hegemonya) olma mücadelesinin yükseliş ve çöküş öyküsünü, Peleponnez Savaşı kapsamında incelediği eserinde görülmektedir (Tukidides, 1923: 22-87). Peleponnez Savaşı'nı bir vaka incelemesi şeklinde ele almak gerekir. Çünkü bu savaş gerek saikleri gerekse yöntem ve sonuçları açısından güç ve güvenlik kavramlarının kesişimlerini anlamada, aynı zamanda kronolojik seyir içinde bu kavramların aslında ekonomik güvenliğin, ekonomik güç elde etmede stratejik bir yöntem olarak kullanımına dair tarihsel ipuçlarının referanslarını keşfetmede oldukça önemli bir rol üstlenmektedir. Nitekim Atinalılar, bu savaşın sonucunda gücü yeniden yorumlayarak insan, dünya ve Tanrı ekseninin dışında ateist bir kimliğe bürünürler. Bu yeni hal; binlerce yıl sonra 17. yüzyılda, günümüz modern realpolitik anlayışının temelini oluşturan ve Hobbes'un herkesin herkese karşı savaşı (bellum omnium contra omnes) ilkesinin de çıkış noktasıdır.

Atinalıların savunduğu; iç savaşın tarafsızlığı kabul etmemesi görüşü, binlerce yıl sonra Hobbes'un düşünsel platformunda; savaş halinde entelektüel tarafsızlığın mümkün olmadığı ve bilgi asimetrisinin savaşın yönünü değiştirebildiği fikrinin temellerini atar.

Bundan binlerce yıl sonra ilk realpolitik düşüncenin temelleri Hobbes tarafından atılırken; topyekûn savaş durumunda tarafsızlığı reddeden asimetrik bilgi anlayışı; 19. yüzyılda, Sanayi Devrimi ile birlikte (Sanayi 1.0) ekonomik gelişimi, güç mücadelelerinin merkezi konumuna getirerek ekonomik bilgiyi, güvenliğin referans nesnesine dönüştürmenin perdesini aralamaktadır. Günümüzde İngilizce security kelimenin atası sayılan securitas'ın tanım babası olarak Cicero anılır. Ancak bu kavramı devlet ekseninde biçimlendiren ve bugünkü halini veren Hobbes olarak bilinir. Levithan adlı eserinde filozof (Hobbes, 1993); insanların, doğal durumda yalnızca kendi çıkarlarını gözeteceklerini ve bu durumda, "herkesin herkese karşı bir savaş" halinde yaşadığı bir ortamdan bahseder. Böylesi bu ortamda insanlar yaşamlarının devamı ve topluluklarının güvenliği için sürekli bir korku ve endişe içinde yaşarlar. Bu sürekli güvensizlik ve belirsizlik hâli, insanların bir araya gelip sosyal bir sözleşme yapmalarıyla düzenlenebilir. Bu sözleşme ile insanlar, belli oranda özgürlüklerinden feragat ederek kendilerinden daha üstün bir varlığa; yani üst otoriteye boyun eğmek zorunda kalırlar. Bu otorite, devlettir ve güvenliği sağlamadaki güç bileşenidir. Devletin amacı, gücü kullanarak ve devamlılığını garanti altına alarak toplumsal düzenin ve güven ortamının tesisini sağlamaktır. Hobbes, devletin; bireylerin bir güç etrafında, güvenlik içinde yaşatılması amacıyla kurulmuş sosyal sözleşmenin doğal bir sonucu olarak ortaya çıktığını savunur. Hobbes düşüncesinde, güvenliğin tesis edilmesindeki temel gaye, korku ve tehditlerin azaltılmasıdır (Hobbes, 1993: 139 vd.).

Güvenlik ve gücün kesiştiği noktada; Hobbes'tan sonraki döneme yani güvenlik kavramının modern tanımsal alanına geçmeden önce, aynı kronolojik mantık ile güç kavramını da ele almak yerinde olacaktır.

Latincede potentia kökünden gelen ve dayanıklılık-yetki şeklinde çevrilebilen, aynı zamanda Eski Yunancada dynamis yani yetenek, kuvvet anlamlarını taşıyan kavram, Antik Dönemde ilk kez Yunan filozofları tarafından düşüncel bir sistematik içinde ele alınmaktadır. Platon, gücün sadece fiziksel dayanıklılık olarak değil; bilgi ve erdemden beslenen zihinsel bir süreçler bütünü olarak alınmasını önerir (Platon, 2020). Güvenlik nasıl ki etimolojik temelini, bilinmez getirdiği tehditlere karşı yenilmezlik ve sakinlik noktasından alıyorsa muadili biçimde, güç de düşünsel anlamda yine bir bilgi ve bununla gelişen dayanıklılık halini referans almaktadır.

Hristiyanlık etkisindeki Orta Çağ'da güç, bu kez devlet otoritesinden sıyrılarak dinî otoritenin kutsanması haline gelmektedir. Bu dönemde Thomas Aquinas, gücün tanımlanmasında bilgelik ve bilgi kavramına karşın etik bağlamda gücün şekillendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Filozofa göre insanların bir otoritenin emri ve güvencesi altında yaşamaları ve bu güvencenin sağladığı güç dünyevidir. Bu dünyevi alan, ancak dünyadaki otoriteyi yöneten ilahi güç ile birleştiğinde gerçek tanımını bulur (Aquinas, 1981).

Aynı tarihlerde bu kez İslamiyet etkisindeki Doğu felsefesinde, gücün benzer yansımalarının görülmesi şaşırtıcı değildir: İbn-i Haldun Mukaddime adlı eserinde, güç dinamiklerinin toplumların yükseliş ve çöküşlerindeki karakterini analiz ederken, toplumların kendi içinde nasıl örgütlendiği ve bu örgütlenmenin olması gereken biçimlerini ele alır (İbn-i Haldun, 2015). Filozof, gücü irdelerken asabiyyet kavramını önerir.

Asabiyet; güvenlik kavramına Doğu felsefesinden yaklaşımın önemli bir örneğidir. İbn-i Haldun; birbirini koruma, savunma ve hak arayışlarının temelinde sosyal dayanışma biçimi olarak asabiyet kavramını görür. Buna göre, insanın kendi doğasından kaynaklanan birbirlerine olan olası mütecaviz hallerini önleyecek bir otoriteye gereksinim vardır. O otoritenin de belli bir asabiyetle diğerleri üzerinde baskın hale gelmesi gerekir (İbn-i Haldun, 2015: 350).

Gücün tanımlanmasındaki modern dönem çalışmaları doğası gereği, yukarıda yapılan tespit ışığında ilerlemektedir. Güç kavramı, daha çeşitli ve karmaşık bir yapıya bürünürken Machiavelli, “Prens” adlı eserinde iktidarın nasıl elde edilmesi ve sürekliliğinin sağlanması adına güç dinamikleri ekseninde bir perspektif sunmaktadır (Machiavelli, 1992). Machiavelli, iktidarın korunmasındaki seçenekler arasında bilginin kullanımını; darbeler ve suikastlara kadar varan bir hatta kabul edilebilir yöntemler şeklinde ele almaktadır.

Güvenlik ve güç ilişkilerinin temellerini attığı varsayılan Hobbes’un sosyal sözleşme kavramından ilham alarak J. Locke, korku ve tehdit düzleminden ayrılıp güvenlik ve devlet ilişkisini, özellikle ekonomik anlamda hak ve özgürlüklerin korunması ve devamlılığının sağlanması olarak genişletmektedir (Neocleous, 2014:27). Locke’un yaklaşımı, kitlenin güç karşısındaki teslimiyetini sınırlamakta, buna karşın güce sahip otoritenin; güvenlik, adalet ve düzen sağlama fonksiyonlarına vurgu yapmaktadır. O halde Hobbes’un tanımlamalarından hareketle; devlet hem sosyal ve bireysel güvenliğin tesisi anlamında bir araç (kaynak) hem de bu güvenliğin devamlılığı adına bir çerçeve yani sonuçtur denebilir.

Güvenlik ve güç kavramının etkileşim içinde gelişiminde J. J. Rousseau’nun geliştirdiği yaklaşım; güvenliğin mutlak şartının güçlü bir devlet yapısı ile müsemma olmadığı, buna mukabil, bireylerin güvenlik duygusu içinde yaşamaları için kabul edilebilir bir otoritenin şart olduğu yönündedir. Böylece bireyler ve devlet arasında; güvenlik, adalet ve refahın devamı adına bir sosyal sözleşme kurulmuş olur. Hobbes ve Rousseau’nun ortak paydası olan sosyal sözleşme ilkesi iki düşünür tarafından farklı yorumlarla ortaya konmakta, bu yorumlar modern akademik dünyada iki farklı bakış açısının gelişimine zemin hazırlamaktadır. Thomas Hobbes, sosyal sözleşmeyi devlet için kurucu şart olarak görür ve mutlak otoriteye mutlak itaati savunur. Bu yaklaşım ileride güvenlik için devleti şart koşan realist akımın da penceresini açmaktadır. Öte yandan Rousseau, insanların doğal halinin çatışma değil barış olduğunu ve bu durumun zamanla bozulduğunu savunarak insanların toplumsal bir sözleşme ile karşılıklı hak ve menfaatlerini korumaları üzerine vurgu yapar. Böylece devlet, mutlak şart değil sadece bir araçtır. Bu yaklaşım ise ileride idealist ve liberal görüşün kapılarını aralar.

Nitekim 19. yüzyılın sonuna doğru yenilenen ideolojik ve ekonomik sistem, değişen güvenlik algıları içinde yeni bir ekonomik rekabet ve üretim dinamikleri zemini oluşturmaktadır. Bu durum, hem ulus devletler sistemi için yeni bir güç algısına geçişin habercisi olmakta hem de istihbaratın devlet için askeri rekabeti esas alan doğasını değiştirmektedir.

Bu noktadan sonra artık güç ve güvenlik arasındaki ilişkide kavramsal kronoloji yerine; coğrafya, kitlesel davranış desenleri, kültür, ideolojik ve folklorik ayrışmalar, medeniyet algısı ve konjonktür üzerinden bir okuma yapılmalıdır. Birinci Dünya Savaşı’nın ardından feodal sistemin tamamen çöküşü, ulus devlet bilincini beraberinde getirmekte; bu da 20.

yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren şahlanan milliyetçilik akımına özgü yeni bir tehdit-güvenlik-güç setini zorunlu kılmaktadır. Güvenliğin devleti esas alan yaklaşımı, ulusların bekası adına devletler arası güvensizlik ve topyekûn savaş halinin olasılıkları üzerinden, proaktif ya da profilaktik istihbarat bilincini doğurmaktadır. Bu nedenle bilhassa 1929 Ekonomik Buhranı sonrası, yoksulluk ve eşitsizliğin beslediği sosyal huzursuzluk ortamı, devletlerin güvenlik tesis etme ve sürdürme rolünü bu kez sosyal devlet anlayışı çerçevesinde, toplumun ve bireylerin ekonomik refahını garanti altına almak ve refahın stabil karakterini korumak olarak değiştirmektedir. Bu değişim, güvenliğin siyasi ve askeri yanından ayrılarak kaynakların korunması ve devamlılığı için ekonomik güvenlik kavramının, otorite (güç-devlet) düzeyinde ele alınması anlamı taşımaktadır.

İkinci Dünya Savaşına kadar geçen 15 yıllık periyotta, merkezîyetçi ve otoriter yaklaşımların artması, toplumsal sorunların bastırılması adına iç güvenliğe yoğunlaşılması, ikinci sanayi devrimin getirdiği zorlu rekabet ortamı ve elbette buna bağlı olarak bilgiye dayalı ekonomik gelişimin tohumlarının atılması, Birinci Dünya Savaşı öncesi ve süresince geleneksel güvenlik algılarının hipotezlerini güçlendirirken sonrasında yaşanan süreç, her iki kavramın manevra alanında büyük bir kırılmaya neden olmaktadır. Güç, artık bilginin ve üretimin yarattığı ekonomik baskınlık; güvenlik artık milli bir şuurla şekillenen ve bireylerin de refahını dikkate alan ekonomik güvenlik olarak yeniden şekillenmektedir.

İkinci Dünya Savaşı ve sonrasındaki dönemi ele aldığımızda; konjonktürel değişimin başını, Karl Marx'ın fikirlerinden ilham alarak (ki bu değişimin dinamiklerini, 1917 Bolşevik Devrimi'ne kadar götürmek daha doğru olabilir) birçok sosyalist ülkenin, Sovyetler Birliği'nin Doğu Blokunu oluşturup ABD ve SSCB arasındaki bipolar dünya sisteminin kurulması çekmektedir. Soğuk Savaşın etkisiyle 1929 Buhranında temelleri atılan ekonomik ve sosyal güvenlik algısı, bu dönemde daha da derinleşerek askeri güç ve yetkinlik olarak tanımlanan sert güç (hard power) yerini, ekonomik ve diplomatik güç olan yumuşak güce (soft power) bırakmaktadır (Nye, 2005: 82-87). Savaşın yıkıcı etkileri ve savaş sonrası kutuplaşan dünyanın gergin atmosferi içinde güvenlik gereksinimi bu defa ulus-devlet kimliğinin ötesine geçerek uluslararası iş birlikleri ve bunlar içindeki güç ilişkilerine evrilmektedir. NATO ve Birleşmiş Milletler gibi yapılanmaların güvenlik adına refah, sağlık, sosyal adalet ve devletler arası askeri gerginliklerde dayanışma ekseninde ortaya çıkması, bu dönemin dinamiklerine işaret etmektedir (Williams, 2008: 203).

1945 ile başlayıp 21. yüzyılın eşiğine kadar geçen süreçte; güvenlik kavramının içeriği, farklı alanların da güvenlik konsepti içine alınmasıyla genişlemekte ve daha liberal bir düşünce ortamında bu kez; enerji kaynakları, çevre, bireyin hak ve özgürlüklerinin sınırlarının korunması, cinsiyet eşitliği ve yönelim serbestisi, asimetrik tehditler (terör, kaçakçılık ve uyuşturucu gibi organize suçlar, göç, nüfus ve demografik değişim, salgın hastalıklar, iç savaş ve çatışmalar, gri alanların yönetimi, irredantizm) ve siber tehlikeler gibi faktörler tartışılmaktadır (Buzan, 1991:431-451).

1945 sonrası dönemde, güvenlik yalnızca askeri tehditlerle sınırlı kalmayıp ekonomik istikrar, enerji güvenliği ve siber tehditler gibi çok çeşitli alanlara yayılır. Artık bir ülkenin güvenliğinin sağlanması salt askeri güce değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal faktörlere de bağlı hale gelir (Buzan, Waever ve Wilde, 1998:7). Güvenlik kapsamının genişletilmesi ile başlayan güvenlikleştirme yaklaşımı, aynı süreçte; güvenliğin tanım değerinde belirli bir erozyon yarattığı ve öze değin kavramsal temeli yozlaştırabileceği

yönünde eleştiriler de almaktadır.

Küreselleşmenin getirdiği yeni dinamikler bu vesileyle güvenlik ve güç kavramlarının farklı disiplinler ekseninde çalışılmasını ve kuramsallaşmanın çapraz ilişkiler ile genişletilmesini destekler. Bilgi kavramı etrafında şekillenen yeni bir çağ, bir önceki yüzyıldan aldığı küreselleşme dalgasıyla etki ve tehdit analizlerini, kısacası güvenlik ihtiyacını yeniden biçimlendirmek zorunda kalmakta; küreselleşme ile birlikte devletin ve sınırların esas olduğu anlayış yerini sınırlar ötesi sermaye ve insan hareketliliğini esas alan açık topluma bırakmaktadır. Bu kez insanın ötesinde sınırsız bilginin ve bilgi sermayesinin çıkış noktası kabul edildiği yeni bir toplum ve üretim düzeni şekillenmektedir. Bu yeni üretim ve paylaşım düzeni; bilginin aynı anda ekonomik bir güç ve güvenlik tehdidi haline getirmekte ve güce dayalı stratejilerin etkin bir değişkeni olarak tanımlamaktadır: Bilgi, ekonomik bir güç unsuruyorsa ekonomi de bilgi toplumunun yeni stratejik gücü olarak yeniden tanımlanır.

21. yüzyılın ilk çeyreğini karşılarken artık iklime değin tehditler, belirli periyotlar içinde tekrarlanması muhtemel olarak görülen Covid 19 benzeri pandemiler, ticaret ve tedarik yollarının yeniden şekillenmesine yol açacak ve böylece ülkelerin kendi kendine yetebilme yeteneklerini destekleyecek yol-kuşak projeleri, demografik değişimlerin beklenenden çok daha önce dünya nüfusunun yenilenmesi üzerindeki negatif etkisi, Orta Doğu coğrafyasının asırlık ideolojik ve dini çatışmalarının yeni bir küresel savaşa evrilebilme olasılığı, çok kutuplu dünyanın küreselleşme yükü karşısında yeniden ulus devlet çizgisine dönme eğilimleri ve artan ortodoks milliyetçilik, yapay zekanın gelişimine paralel olarak sanayi 5.0 ekseninde yenilenen ihtiyaçlar ve üretim-tüketim modelleri gibi bambaşka tehditler seti, bu bağlamda gücün de istihbaratın da standart kavramsal algılarını topyekun değiştirmektedir.

Bu değişimler çerçevesinde, birey temelinden başlayarak toplumun en küçük ve anlamlı kitlesi olan aileye ve giderek genişleyen toplumsal birliktelik modellerine ve nihayet uluslararası etkileşimde “bilinç-şuur” kavramı etkisini göstermeye başlamaktadır. Kitlenin her seviyesinde ortak bir güvenliğin tesis edilmesinde ortak bir dayanışma ve birlikte hareket edebilme bilinci, kitle parçalarının kendi devamlılıkları için güç konumlarını muhafaza edebilmelerine yine aynı konuma dair bilginin yönetimini ve kendi döngüsel sürecinde dinamik bir şekilde yaratım sürecini şart koşmaktadır. Bu da istihbaratın kendine münhasır kuramsal ve metodolojik zeminini yaratması zorunluluğunu beraberinde getirir.

Öyleyse İbn-i Haldun tarafından ortaya atılan ve aile ile başlayıp milli şuur, ideolojik şuur, siyasi şuur ve nihayet küresel şuur düzlemine kadar genişleyen ve her düzlemde kendine özgü tanım ve ilişki modellerini içeren güvenlik ve güç algılarının toplamı şeklinde ele alabileceğimiz asabiyet kuramı; modern güvenlik ve güç ilişkilerinin nebulası niteliği taşır diyebiliriz. İbn-i Haldun felsefesi bağlamında her güç (otorite), mutlak bir asabiyyete (kendini var eden bir arada olma, kitlesel bütünleşmeye) bağlıdır. Ancak her asabiyyet bir mutlak güç oluşturmayabilir. Bir grubun diğeri üzerinde baskın olabilme hali (ötekiye karşı gücün baskınlığı, galip gelmesi), asabiyyetin gücü belirlemesi anlamına gelir. Baskın halin sürekliliği ise güç (otorite) içindeki unsurların asabiyyetin bir arada olma ve tehditlerden korunması şartına bağlıdır.

Güvenlik ve güç kavramlarının tarihsel süreç içindeki kavramsal yolculuğunu birbirleriyle kesişim noktasına kadar getirdiğimiz bu başlıktan sonra kavramların farklı disiplinler

çerçevesindeki kuramsal çerçevesine geçilmektedir.

Güvenlik ve Güç Kavramlarının Ekonomik Güvenlik ve Ekonomik Gücü Şekillendiren Kuramsal Çerçevesi

Yukarıdaki başlıkta özetlenen tüm çerçeve dikkate alındığında varılan nokta bir bakıma, kavramsal evrimin kronolojik seyrinin aslında medeniyet algısının sonuçları setinden ibaret olduğudur. Bünyesine pek çok kavram ve terimi barındırarak genişleyen, bu nedenle esnek ve çok katmanlı bir yapı olan medeniyet, esasında içerdiği ve nüfuz ettiği kavramların moment unsuru şeklinde hareket eder (Kalın, 2010: 1).

Etimolojik kökeni itibariyle ‘şehire ait’ (civitas) kökünden türeyen terim, şehirleşmeyle beraber gelişen ihtiyaçların ve buna bağlı motivasyonların işaret ettiği unsurları kendi ekseninde inşa eder ve yeniler. Civilisation kelimesi özelinde civitas kökü şehire ve şehirleşmeye ait olan anlamı taşıırken, Türkçe’de kullanılan medeniyet kelimesi de aynı şekilde medine kökünden gelmekte ve şehirleşmeye gönderme yapmaktadır. Görüldüğü üzere; güvenlik ve güç kavramlarının bilginin tesisi ve gücün yönetimi noktasındaki her kesişimi, kendi konjonktürü içinde, değişen medeniyet tasavvurunun, ihtiyaçlar temelinde farklılaşan motivasyonlarının sonuçları olarak tezahür etmektedir.

Medeniyetin yeknesak bir tanımının yapılması nasıl ki mümkün değilse medeniyet ekseninde değişen kavramların da yeknesak tanımlamaları mümkün olmayacaktır. Çünkü o kavramlar, medeniyet merkezli bir döngünün merkezkaçında hareket alanı bulmakta ve bu alana özgü değerler, ihtiyaçlar, algılar ve motivasyonlar ekseninde tanımlanmaktadırlar. Bu tespit, çalışmanın bir sonraki alt başlığında açıklanacak tanım çerçevesindeki muğlaklıkların (definitional ambiguity) ve farklı disiplinlere nüfuz etmelerinin getirdiği teorik çok yönlülüğün de (theoric sophistication) nedenini teşkil etmektedir.

Bu başlığa, bir öncekinde izlenen sıradan farklı olarak güç kavramının literatür içindeki tanımlanma seyri ile başlamak daha doğru olabilir. Çünkü genel temayüllerin bize sunduğu akademik ortam, kavramsal kronolojinin aksine, güvenlik kavramını güç üzerinden tanımlamaya eğilimli bir yaklaşımın baskın geldiği yönündedir. Sosyal bilimler kapsamında güç, genellikle uluslararası ilişkiler disiplini içinde tanımlanmakta ve bu tanımlar arasından referans verdikleri diğer disiplinlerce yapılarına uyumlu olanlar seçilmekte ve entegre edilmektedir. Uluslararası ilişkiler disiplininin iki temel yaklaşımı olan realizm ve idealizm açısından farklılıklar söz konusudur.

Realizm, uluslararası ilişkilerde devletlerin egemenliklerine, çıkarlarına ve güç dengelerine odaklanan bir teorik çerçevedir. Realist teorisyenler, güç kavramını genellikle askeri ve ekonomik kapasite ile birlikte anarak, devletlerin uluslararası sistemde hayatta kalma mücadelesini güç kavramı ekseninde okurlar. Kenneth Waltz’a (Waltz, 1967: 216 vd.) göre, uluslararası sistemin anarşik yapısı içerisinde devletler, etkinliklerini artırmak amacıyla sadece zorlama ve dayatma üzerinde bir politika izlemeden aynı zamanda sistem içindeki aktörlerin davranışlarını şekillendirebilmek için ödül-ceza tekniğini de kullanıp (Baldwin, 1989: 59-70) belirli amaç, hedef ve beklenen fayda üzerinden hareket ederler.

Böylece güç, devletlerin dayanıklılık ve bekası açısından uluslararası ilişkilerde bir yönlendirme unsurudur. Bu nedenle gerek Waltz gerekse Baldwin’ın bakış açısında gücün tanımlanması aktörlerin sahip oldukları yetilerle doğru orantılıdır. Çünkü sistemin içinde,

aktörlerin kapasite ve yetileri arasında anlamlı bir asimetri söz konusudur. O halde güç bu asimetrinin dağılımı şeklinde tanımlanabilir (Waltz, 1979: 98-192). Waltz'ın da dahil olduğu realist ve neo-realist düşünce zemininde, devletler açısından temel motivasyon, hayatta kalma güdüsüdür. Bu güdünün hem amacı hem de aracı güç faktörüdür.

Gücün, faktörleri yönlendirme ve iknası olarak ele alınmasına bir örnek de Holsti'nin düşünme sisteminden gelmektedir. Holsti'ye göre güç, ülkelerin sahip oldukları yetenek ve kaynakları ceza, zorlama ya da ödül ve ikna yöntemlerini bir arada kullanarak baskın gelmek için ötekinin davranış paternini, kendi yararları ve hedefleri doğrultusunda hareket ettirebilmesidir (Holsti, 1964: 179).

Uluslararası sistemde aktörleri etkileme yeteneği üzerinden okunan güç kavramına farklı bir yaklaşım da Ashley'den gelmektedir. Yazar, *The Poverty of Neorealism* eserinde realist düşüncede gücü ayrıştırır. Böylece güce sahip olma (to have power) ve bir güç olarak var olmak (to be power) farklı anlamlar ihtiva eder. Güce sahip olmak, diğer aktörlerin davranışları üzerindeki etkinlikken, güçlü olmak ise bu etkinliği yaratan faktörleri elinde tutmak anlamı taşır (Ashley, 1984: 272).

Joseph Nye'in güç hakkındaki tespitleri hem yukarıdaki açıklamaların özeti niteliğindedir hem de karmaşanın nedenini anlamakta ironik bir çerçeve sunar. Teorisylene göre güç, hava durumuna benzer. Herkes ona bağlı hareket eder ancak sonuçta ne olduğu ve nasıl davranacağını kestirmek olası değildir. Aynı şekilde güç, aşka benzer; sadece yaşanır, tanımlanması ve ölçülmesi onu yaşamaktan daha zordur. Onu ölçmemek ya da tanımlayamamak onun gerçekliğine gölge düşürmez. Tıpkı aşk gibi güç de bir hedefi arzularak elde etme yani istenilen ve hedeflenen sonuçlara ulaşma halidir (Nye, 2005: 11). Nye, literatüre kazandırdığı sert güce karşın yumuşak güç ayrıştırmasıyla önemli bir yere sahiptir. Yumuşak güç, baskı ve dayatma (zorlama) olmaksızın bir ülkenin, diğerlerini ikna ve yönlendirme yeteneği olarak tanımlanır. Böylece militarist bakış açısının ve araçlarının yerini; kültürel penetrasyon, ideolojiler, lobicilik faaliyetleri açısından sivil toplum kuruluşları, kanaat önderleri, etkileşim için uluslararası örgütler ve medya bileşenleri, ekonomik etki için mal ve sermaye piyasaları gibi araçlar alır. Nye'in bu yaklaşımı, ekonomik faktörlerin önemine yapılan vurguyla bilhassa Soğuk Savaşın sona ermesinin ardından şekillenen küresel sistemde, ekonomik güvenlik ve güç kavramlarının akademik zeminde analiz edilmesinin ve politik stratejilere yön vermesinin önünü açmaktadır.

Yukarıda çizilen çerçevede dikkat edilirse uluslararası ilişkiler disiplini gücü temel nesne olarak değerlendirse de gücün tanımlanmasındaki muğlak alanın giderilmesi için gösterilen çaba, sürekli olarak gücün amacına yönelik bir referans nesnesi arayışlarında kilitlenmektedir. Bu nesne kimi zaman hedef, kimi zaman kaynak ya da yöntemdir. Bununla beraber korunması gereken beka ve süreklilik vurgusu genel itibarıyla güvenlik üzerinedir.

Bu noktadan itibaren bir diğer muğlak alana; güvenliğin tanımlanması çabalarına geçmek mümkündür. Her ne kadar genel kabul görmüş bir tanım bulunmasa da yaklaşımlar genel itibarıyla güvenliğin kapsam alanı üzerinden katmanlar halinde tanımlanması şeklinde birleşmektedir: birey, topluluk, devlet, ulus, bölge ve nihayet uluslararası güvenlik. Fakat bir diğer analiz yöntemi olan hedef alınan nesneye göre güvenlik tanımı, geleneksek güvenlik anlayışlarının yenilenen halinin yansımasıdır.

Güvenliğin hedef kavramlar üzerinden genişletilmesi her ne kadar değişen tehditler karşısında etkin güvenlik stratejileri geliştirmeye zemin hazırlamış olsa da Buzan'ın başını çektiği Kopenhag Ekolü'nün Güvenlikleştirme Kuramına (Buzan, Waever ve Wilde, 1998:7) gelen eleştirel yaklaşım (ki bu çalışmada aynı düzlem istihbarat kavramı çerçevesinde de ele alınmaktadır), her kavramı bir güvenlik nesnesi şeklinde ele almanın, ana yapının tanım ve hedef alanına zarar vereceği ve kavramın bağlamında erozyona sebep olabileceği yönündedir.

Güvenlik kavramına getirilen tanımsal yaklaşımlardan biri, onu var olan ile var olması olası olan tehditlere karşı alınan önlemlerin listesi şeklinde ele almaktır. Buna göre önceden tespit ve proaktif mücadele yöntemleri öne çıkmaktadır. Ancak burada asıl önemli husus, olasılıklara karşı alınan önlem setlerinde, bir tarafın güvenlik algısının diğer taraf açısından tehdit olarak algılanması ya da reel anlamda tehditler barındırması durumudur (McSweeney, 2004: 13 vd.).

Güvenliği doğrudan tehdit algısıyla eşleştirerek tanımlayan yaklaşımlara örnek olarak Kolodziej ve MacFarlane'nin görüşleri verilebilir. Koodziej için bireyden başlayarak toplumun her kitlesel katmanında olası herhangi bir tehdit durumunda güvenlik sorunu da beraberinde gelir (Kolodziej, 2005: 1-7). MacFarlane düşüncesinde ise güvenlik; bireylerin ve toplulukların fiziksel bütünlüğü, huzuru, özgürlük ve refahına yönelik tüm tehditlerin bertaraf edilme halidir (MacFarlane, 2007: 231-250). MacFarlane de Ullman (Ullman, 1996) gibi güvenliği, devlet düzeyinden indirgeyerek birey ve toplum düzeyinde tanımlar.

Ronen Buzan, Ole Wæver ve Jaap de Wilde'in çalışmalarıyla şekillenen Kopenhag Ekolü, güvenliğin sosyal bir inşa süreci olduğunu savunur ve sadece askeri değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve çevresel etkenlerle sınırlarını genişletir. Buzan ve Wæver tarafından önerilen, güvenlikleştirme (securitization) kavramı güvenliğin tanım ve hedef setinde daha fazla unsur barındıran bir yelpaze sunar.

Ekonomi güvenliği ayırımına sebep olan güvenlik araştırmalarını 19. yüzyıl sanayileşme hareketinden başlayıp II. Dünya Savaşı Dönemine değin süren erken dönem; Soğuk Savaş yıllarıyla başlayıp 2010 yılına kadar süren küresel dönem ve nihayet bu tarihten günümüze kadar gelen ileri dönem şeklinde kronolojik bir sınıflandırmaya tabi tutmak mümkündür. Bu sınıflandırmayı yaparken uluslararası ilişkiler teorilerinin (Realizm, liberalizm Konstrüktivizm) yerini multidisipliner ekollerin almaya başlaması (Kopenhag Ekolü, Galler, Paris) referans olarak gösterilebilir.

Dikkat çeken husus şudur: ekonominin çalışma alanına giren bileşenler dağınık halde sınıflandırmanın içinde yer alırken aslında sınıflandırmayı yöneten temel ayırım ekonomik güvenliğin kendisidir. Çünkü güvenlikte karar alma sürecinin temel referans noktası refah üretimi prosesidir.

Soğuk Savaş sonrası küresel dönemin şartları, yumuşak kuramı içinde ekonomik güvenliği bir bileşen olmaktan çıkarıp müstakil bir alana doğru yönlendirir. Bunun temelinde de hem yukarıdaki prosesin tümünden bireye indirgemeci bir politikaya dönüşmesi hem de sermaye ve finans hareketliliğinin yarattığı tehdit ortamı yatar. O halde güvenlik tanımı için özünde asimetrik bilgi barındıran ve konjonktür içinde değişen beklentilerin yönetimidir denebilir. Bu yönetimin biçim ve yöntemleri de yine şartlar dahilinde esnektir.

Ekonomik Güvenlik Kavramının Tanımsal Dinamikleri ve Ekonomi Politik Çerçevesi

Güç ve güvenlik kavramlarındaki tanımsal muğlaklık ve kavramsal çok yönlülük, bu kavramlardan türetilmiş ekonomik güvenlik için de geçerlidir. Güvenlik için referans kavram ve korunacak değer değiştiğinde ekonomik güvenliğin tanımları da farklılaşır. Aynı şekilde referans alınan kavramın korunma değerini etkileyen, risk ve tehditlerin türü ve yoğunluğu, güvenlikleştirmenin sınırlarını belirler.

Yukarıdaki paragrafta adı geçen referans kavram, korunacak değer ve güvenlikleştirme terimleri, ekonomik güvenlik kavramının anlaşılmasında önemlidir. Referans kavram, esasen güvenlik kavramının tarihsel ve tanımsal bağlamda incelendiği bir önceki bölümde de değinildiği üzere güvenliğin hedef alanını simgeler. Kim için, ne için gibi soruların yanıtı niteliğindedir. Bireyden başlayarak, kurum, ülke, bölge ve uluslararası sisteme kadar genişleyen bir eğilim içindedir. Korunacak değer ise bu referansın kapsamını belirler. Bu değer maddi nitelikler (sosyal sermaye, doğal kaynaklar, sermaye varlıkları vs.) olabileceği gibi manevi öneme haiz, söz gelimi yaşam kalitesi, hak ve özgürlükler, toplumsal huzur gibi kavramlara denk düşmektedir.

Bir kavramın güvenlik kapsamına alınması ve dolayısıyla bu kavramın değerinin, politik çıkarlar ekseninde tanımlanması, güvenlikleştirme teorisinin temel ilkesidir. Dolayısıyla güvenlikleştirme, bir sorun ya da durumu, güvenlik tehlikesi şeklinde değerlendirmek ve böylelikle yeni bir güvenlik algısı yaratmak üzerine kurulu bir süreçtir (Buzan, Wæver, Wilde, 1998). Güvenlikleştirmenin ekonomik güvenlik açısından önemi, sunduğu dilemmalarda gizlidir: Ekonomik açıdan kurumsal veya ulusal düzeyde güvenli olma hali neyi barındırır? Devlet ya da devlet dışı aktörlerin ekonomiye müdahaleleri ekonomik güvenliğin tesisi adına yerinde midir yoksa tüm akışı piyasanın genel seyrine bırakıp denge durumuna gelmesini izlemek mi gerekir? (Mesjasz, 2008: 138).

Güvenlikleştirme ile birlikte her ne kadar neyin ne ölçüde güvenlik kapsamına alınması gerektiği (referans nesnesi aramak) incelense de söz konusu olan ekonomik güvenlik ise ekonominin doğası gereği piyasa işlemlerinin neredeyse tümünde güvensizlik esası geçerli olduğundan ekonomik açıdan güvenli bir referans nesnesi aramak geçerliliğini yitirmektedir (Mesjasz, 2008: 126). Bu da ekonomik güvenliği referans kavram üzerinden değil, daha ziyade korunacak değer üzerinden tanımlamaya doğru yönlendirir. Örneğin, güvenlik kavramının ekonomik işlemlerdeki varlığı risk ve buna bağlı tehditlerin oluşması halinde görünür olmakla beraber riskin işlemlerin ayrılmaz değişkeni olarak bilindiği finansal alanda ekonomik güvenliğin tanım alanı değişir. Referans nesne anlamını yitirir geriye korunması gereken değer kalır.

Tanımsal muğlaklığa sebep teşkil eden bir diğer durum ekonomi tanımının algı düzeyindeki ayrışmasından kaynaklanır. Şayet ekonomi için üretimden dağıtıma ve dahi tüketime değin süreçlerin bütünü şeklinde bir tanım yapılırsa bu süreçler esnasında ortaya çıkması muhtemel tüm anomaliler, birer tehdit unsuru şeklinde ekonomik güvenliğin tanım alanına girer. Böylece ekonomik her ajanın ve tüketicinin bu anomaliler karşısındaki güvenlik koruması ekonomik güvenliği referans nesne ve korunacak değer açısından açıklama eğilimine götürür. Öte yandan ekonominin tanımının, eylemsel bağlamdan çıkarılarak kıt kaynakların fayda ekseninde karşılanması şeklinde genişletilmesi halinde ekonomik güvenlik, pozitif ekonomi (nedir?) ile normatif ekonomi (ne şekilde olmalıdır?) arasındaki ayırmda tanımlanır (Mesjasz, 2008: 129).

Jack Hirshleifer, bu ayrımın yarattığı ekonomik güvenlik tanımlarını şöyle analiz eder: şayet söz konusu olan ekonominin fayda eksenindeki sınırlı rasyonellik, etkinlik ve kaynak iyileştirme gibi kategorileri ise bunlardan herhangi birinin yokluğu ya da eksik işletilmesi durumunda oluşan anomalilerin giderilmesine dair stratejiler, ekonomik güvenliğin tanım alanına girer. Ancak ikinci bir durumda yani çatışma ve tehdit gibi kavramlar söz konusu olduğunda, bunların çözümlenmesi adına üretilen modeller ekonomik güvenlik çalışma alanını belirler (Hirshleifer, 1987, 2001).

Ekonomik güvenlik tanımının muğlak karakterine bir diğer katkıyı ise referans nesneler arasındaki paradoksal ilişki verir. Şöyle ki devleti oluşturan unsurların güvenliğe bakış açıları ile piyasa aktörlerinin güvenlikten anladığı anlam arasındaki farklılıklar birlikte çalıştırıldığı zaman bilhassa Buzan'a göre güvenlik ararken çözümsüz problemlerin doğmasına yani güvensiz bir ortamın kendiliğinden ortaya çıkmasına neden olur (Buzan, 1991: 230).

Daha özet bir açıklamayla devlet güçlerinin ekonomik güvenlik sağlamadaki rasyonalitesi ile alınan önlemler ve tehdit algılarına karşı devlet müdahalelerinin sınırı, piyasa aktörlerinin ekonomik güvenlik eksenindeki rasyonaliteleri ve tehdit algılamalarıyla her zaman paralel gitmez. Bir tarafın tehdit gördüğü diğer tarafın faydasına hizmet eden bir unsur ise her iki taraf da bu unsur üzerinden kendi güvenlik tanımlarını ortaya koyar ve mücadele eder. Bu kez ekonomik güvenliği sağlamak adına ekonomik güvensizlik ortamı ortaya çıkar.

Aynı paradoks uluslararası sistem için de olasıdır. Ulus aşırı örgütlenmelerin küresel ekonomik fayda adına aldığı tedbirler, özünde küresel ekonomik güvenliği tehdit eden unsurların olası çatışma durumlarını önceden belirlemek ve bertaraf etmek üzere yapılandırılmaktadır. Buna karşın bu uygulamalar, bir ülkenin ekonomik güvenlik politikasına hizmet ederken bir diğerinin söz gelimi dış ticaretinde önemli zararlara sebep olabilir.

Buraya kadar çizilen çerçeveden de anlaşılacağı gibi literatürün (ekonomi ya da uluslararası ilişkiler), ekonomik güvenliğe yaklaşımları farklı tanımlamaları da beraberinde getirmektedir.

Referans nesnesini birey, korunacak değeri ise bireyin temel insani ihtiyaçları ve gelişmiş sosyal gereksinimleri olarak belirleyen yaklaşımları şu şekilde sınıflandırabiliriz:

a. İnsani açıdan rahat bir yaşamı temin edecek geçim düzeyinin güvence altında yönetimi şeklinde tanımlamalar (Nesadurai, 2004:473; UNDP, 1994:24; Dent, 2007:205).

b. Sosyal gelişmişlik düzeyine göre ayrılan tanımlamalar:

i. Temel gıda gereksinimlerinin ve güvenliğinin temini (Dent, 2007:205).

ii. Gıda ve geçim dışında, bireylerin; sosyo-ekonomik ve entelektüel açıdan toplum içinde eşit refah ve huzur ortamında yaşamaları (Geusau ve Pelkmans, 1982: 21).

c. Sadece fiziksel anlamda bazal ihtiyaçların dışında tüm sosyal unsurları ele alan kapsayıcı tanımlamalar: Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından yapılan tanımlama, bireysel anlamda hemen tüm unsurları kapsayan bir dizin sunmaktadır. Burada; işgücü piyasası, istihdam, iş, yetenek, temsil, gelir gibi unsurların toplam güvenliğinin sağlanması esas

alınmaktadır (ILO, 2006: 1).

d. İnsani güvenlik ile makro ekonomik güvenliğin birlikte işletilmesini hedef alan tanımlamalar: Dent bu konuda, devlet düzeyindeki ekonomik güvenlik politikalarının bireysel anlamda güvenliğin her alanına nüfuz edeceğini, bu nedenle düzey bazında bir ayırımın net bir sınır çizemeyeceğini savunur. Örneğin tarım sektöründe korumacılık üzerine bir güvenlik politikası aynı anda kırsalda yaşayan ve tarımla geçimini sağlayan bireylerin de gelir ve yaşam düzeylerini etkiler ve bireysel güvenlik alanı oluşturur (Dent, 2007: 205).

Kurumsal ve ulusal düzeyde ise ekonomik güvenliğin referans nesnesi kurumlar ve ülkedir. Korunması gereken değerler ise her iki boyutta da toplam refah, kaynakların etkinliği, pazar büyüklüğü, finansal istikrar ve sermaye stoku gibi unsurlardır. Ulusal anlamda neyin ekonomik tehdit ve risk olarak değerlendirileceği; o ülkenin jeopolitik durumuna, ekonomik kaynak genişliğine, bu kaynaklardan yararlanma etkinliğine, rekabetçilik düzeyine, dış politik tercihlerine, komşuluk politikalarına göre değişir. Bu da her ülke için yeknesak bir ekonomik güvenlik tanımının mümkün olamayacağı, velev ki yapılması halinde işlevsiz kalacağı anlamı taşımaktadır.

Bu nedenle tanımlamalar korunması gereken değer üzerinden değil, genel anlamda bir ülke için ekonomik güvenliğin ağırlıklı faktörü cinsinden yapılmaktadır. Örneğin Mejasz ve Nesadurai açısından ulusal ekonomiye yönelen her tehdit, ekonomik güvenliğin kapsamına girer (Mejasz, 2008:141; Nesadurai, 2004:473).

Ekonomik güvenliğin rekabetçilik düzleminde ele alınmasına yönelik yaklaşımlar ise rekabetçiliği sadece ekonomik gücün temel unsurlarından biri değil aynı zamanda uluslararası sistemde söz sahibi olabilmenin de gerek şartı olarak tanımlar. Böylece rekabet gücü olmadan ulusal ekonomik güvenlik söz edilemez (Yong, 2007:67). Aynı şekilde bir ülkenin ekonomik güvenliği diğerinin üstündeki büyüklüğü, etkinliği, yenilikçiliği ve dolayısıyla pazar hakimiyeti ile orantılıdır. Bunun yolu da güçlü rekabet yapısından geçer (Neu ve Wolf, 1994:12).

Sonuç olarak ekonomik güvenlik kavramı merkantilist ve liberal teoride temel hipotezler ekseninde farklı yansımalar doğurmaktadır. Bir ülkenin zenginliğinin unsurları, piyasa işleyişindeki devlet müdahalesinin dozu, ülkenin kendine yetebilme kapasitesi yani kaynakların verimli kullanımı, uluslararası piyasalarda bağımlılık ve bunların doğurduğu zafiyetler gibi noktalarda tanımlar ayrışmaktadır. Devletin müdahale alanına karşın piyasa aktörlerinin duruşu ve gücü, ekonomik milliyetçilik ve korumacılığa karşın yüksek liberalizm; sınırlar ne olursa olsun ekonomik güvenlik kavramı temelde bilgi asimetrisinin yarattığı güvensiz ekonomik koşullarda ortaya çıkar.

Bilgi asimetrisi bir ekonomik aktörün (birey, kurum, devlet ya da uluslararası örgütlenme), sahip olduğu bilginin bir diğer aktörün elindekinden farklılaştığı, erişimdeki dengesizlik düzeyini simgeler. Bu durum, makro ve mikro düzeyde karar alma davranışlarını etkiler ve eksik rekabetin ekonomik gücü zayıflatıcı etkisini artırır. Bu noktada ekonomik güvenlik istihbarat ile kesişir. Çünkü istihbarat sistematığı, bu asimetrisi azaltarak ekonomik güvenlik stratejilerinin yönünü ve etkinliğini belirler (Stiglitz, 2000, s:1-7).

Ekonomik güvenlik kavramının iktisat kuramları içinde işlenmesi ve ele alınması her ne kadar merkantilist ve neoklasik ekonomik kuramlarda öne çıksa da neredeyse tüm

ekollerin kendi ilkeleri doğrultusunda bu kavramın referans nesnesi ve korunacak değeri üzerinden farklı yaklaşımları mevcuttur. Mesjasz'ın da belirttiği gibi ekonomik güvenliğin merkezinde uluslararası sistem ya da ulusal düzeyde neyin daha güvenli olduğu sorusuna aranan yanıtlar yatmaktadır (Mesjasz, 2008:138). Devlet müdahalesinin dozuna ilişkin sorunsal merkantilist ve neoklasik ekonomik yaklaşımları ekonomi güvenliğine dair analizlerde öne çıkarmaktadır (Aydın ve diğerleri, 2002: 15). Ulusal güvenliğin sağlanmasında ekonomik güvenliğin temel şart olarak ortaya koyan merkantilist söylem (Mesjasz, 2008:130), temel amacın devletin gücünü pekiştirmek şeklinde yorumlanmaktadır. Kapstein'e göre devlet gerek siyasi gerekse askeri amaçlarına ulaşmak için ekonomi üzerinde mutlak müdahale yetkisine sahip olmalıdır (Kapstein, 1992:2). Bu bakış açısı, ekonomik güvenliğin aslında devletin ulusal gücünü elde etmede ve korumadaki aracı olduğu şeklinde yorumlanabilir. Dolayısıyla devlet müdahalesinin dozu ve piyasa sisteminde devletin konumu bir bakıma ekonomi ekolleri arasında ekonomik güvenliğin tanım ve kapsamını belirleyen çizgidir denebilir.

Klasik ekol, ekonomi politik açıdan serbest piyasa mekanizmasının önemine odaklanmaktadır. Smith, Ricardo ve Malthus'un ortak noktası bu konuda, bireysel özgürlük alanlarının ve serbest piyasanın kendini düzenleyen dengesinin, her aktörün kendi çıkarları doğrultusunda davranarak sermaye yatırımlarını ve üretime yönelik faaliyetleri artırması şeklindedir. Bu davranış paterni sonuçta toplam ekonomik güvenliğin sağlanmasında etkili bir faktördür.

Adam Smith, toplumsal refahın baş aktör kimliğine vurgu yaparak her ekonomik ajanın kendi çıkarları doğrultusunda çalışması ve sermayenin böylece en etkin ve verimli şekilde değerlendirilmesi gerektiğini savunur (Smith, 2019, s. 10-22). Bu bakış açısı, devlet müdahalesindeki dozun 'görünmez el' ilkesi ile doğal denge halinin bozulmasına engel olmaksızın gerçekleştirilmesi yönünde yorumlanabilir.

Aynı şekilde Ricardo da ticaretin ekonomi politik açıdan sermaye birikimini teşvik edici yönü ile ekonomik güvenliğin sağlanmasındaki rolüne değinmektedir (Ricardo, 2008, s. 145). Düşünür'e göre devlet, piyasa mekanizmasında güvenliğin tesisi için bazı durumlarda piyasa boşluklarını doldurmakla mükelleftir ve rolü sınırlıdır. Ricardo'nun yaklaşımı, ekonomik güvenlik bağlamında ikinci bir hususun önemini de ortaya çıkarır: uzmanlaşma. Ona göre kaynakların verimli kullanımı, maliyetlerin düşmesine ve her ulusun kendi ekonomik kabiliyetlerine göre uzmanlıkların dağılımına yönelmesinin ticaretin sermaye oluşumunu artırıcı rolünün artmasına neden olmaktadır. Bu durumda otomatik olarak uluslararası ekonomik denge güvende olur. Çünkü böylece rekabet avantajı hem ticareti hem de sermayeyi besler. Bunu sağlamak için devletin rolü, sosyal politikaların tesisi şeklindedir. Karşılaştırmalı üstünlükler adı verilen bu kuram, Ricardo'nun en ünlü çalışmalarından biri olup Ekonomi Politikin ve Vergilendirmenin İlkeleri adlı eserinde yer almaktadır (Alexa ve diğerleri, 2013, s. 111; Savaş, 2007, s. 331).

Malthus ise popülasyon ve üretim ilişkileri üzerine yaptığı analizlerde; nüfusun artmasına paralel olarak artan üretim ilişkilerinin sermaye hareketleri ve birikimindeki rolüne işaret ederek ekonomi politik açıdan sınırlandırılmış devlet kontrolüyle ekonomik güvenliğin, üretim faaliyetleri ve sermaye ile birlikte denge sağlayan piyasaya mekanizmasında kendiliğinden gerçekleşebileceğini dile getirir (Malthus, 1809, s. 123-145). Ancak bu noktada dikkate alınması gereken önemli bir husus söz konusudur. Klasik ekol, her ne kadar konuyu devlet faktörü ve piyasa mekanizması şeklinde değerlendirse de doğrudan ekonomik güvenlik tanımı yapmazlar. Burada sözü geçen ekonomik güvenlik, piyasanın

denge halinde ve çatışmalardan uzak yapısıdır. Zira 18. yüzyıl, ekonomik güvenlik kavramının en azından ekonomi yazınında akademik açıdan tanımsal çerçevede netlik kazandığı bir periyodu temsil etmemektedir.

Neo-klasik ekonomide marjinal fayda, güven ortamı ve denge teorileri üzerinden bir ekonomik güvenlik yaklaşımı söz konusudur. Ekonomik güvenliğin tesisi için hem bireysel tercih ve eylemler hem de piyasa işleyişinin birlikte hareket etmesi önemlidir. Bu bağlamda belirsizliklerin giderilmesi adına kamu politikalarının etkin bir şekilde işletilmesi ekonomik açıdan güvenli bir ortamın yaratılmasında devletin rolünü betimlemektedir.

Carl Menger, klasik arz-talep koşulları altında değer üretme yerine, kişilerin öznel algı ve yargılarına dayalı bir değer kuramı geliştirir. Menger Yaklaşımı ve Avusturya Ekolü olarak da bilinen bu perspektif, ekonomik güvenlik kavramını, bireysel bir düzlemde ele alarak bireylerin talep ettikleri ekonomik değere haiz ihtiyaçların temini ekonomik güvenliği sağlamanın temel şartı olarak alır. Bu yaklaşım, Menger tarafından bireysel marjinal fayda maksimizasyonu kuramı ile açıklanır. Böylece devletin rolü, toplumsal kabul gören normlar çerçevesinde ekonomik faaliyetleri düzenlemeyi hedef alan kuralların uygulanması şeklinde sınırlanmaktadır. (Menger, 2019). Menger, bu bağlamda birey ve devlet arasındaki güven ilişkisini, ekonomik güvenliğin sağlanmasındaki köprü olarak görmekte ve devletin uygulamalarını bu barışçıl ve huzur ortamını sağlayan işlemler olarak tanımlamaktadır denebilir.

Neo-klasik ekolün bir diğer önemli temsilcisi olarak kabul edilen Leon Walras, ekonomik güvenlik kavramına, genel denge kuramı ile yaklaşmaktadır. Ona göre genel dengede bireylerin güvenli bir ekonomik ortamda hareket edebilmeleri için esasen piyasa fiyatlaması ve arz-talep dengesinin sağlanması elzemdir. Walras, piyasanın tüm aktörlerinin birbirleriyle etkileşimde optimal bir denge noktasının varlığını savunur. Bu denge halinde, kaynakların etkin ve verimli dağıtımı ile toplumsal refahın maksimize edilmesi mümkündür. Yüksek toplumsal refah tüm ekonomik aktörler için güvenli bir ekonomik ortam anlamına gelir. Sonuç olarak Walras, Elements of Pure Economics adlı eserinde; genel denge kuramı çerçevesinde piyasaların karşılıklı etkileşimleri sonucunda her birinin özgül dengesine ulaştığını bu şekilde diğer piyasalardaki olası değişimlerin de belirli bir denge düzeyinde kalabileceğini ortaya koyar. Öte yandan, belirli bir piyasadaki tüm aktörlerin kendi çıkarları ekseninde hareket etmesi sonucu doğan etkileşimlerin arz-talep üzerinde bir denge yarattığının da altını çizer. Piyasa fiyatlaması, bu arz-talep dengesinin korunması açısından kritik bir faktördür. Çünkü kaynakların yönetimindeki verimliliği belirler. Böylece optimum toplumsal refah düzeyi oluşur ve bu düzey ekonomik açıdan güvenli bir ortamın sürdürülebilirliği için gereklidir (Walras, 1954). Walras, bu yaklaşımı ile aslında Adam Smith'in görünmez el ilkesine atıfta bulunarak piyasaların kendi kendini düzenleyen mekanizmasına işaret etmektedir.

Neo-klasik dönemin bir diğer önemli ismi Alfred Marshall, ekonomik açıdan güvenli bir ortamın varlığı için piyasa aktörlerinin dengeleyici mekanizmasının gerekli olduğunu savunur. Principles of Economics adlı eserinde ortaya koyduğu ilkeler, her ne kadar eleştirilse de Stiglitz ve Pigou gibi iktisatçıların piyasa dengesi ve ekonomik güvenliğe dair fikirlerine zemin oluştur ve modern ekonomik anlayışın gelişmesinde baz alınmaktadır. Marshall'a göre etkin bir piyasa sistemi ve esnek fiyat mekanizması, olası kriz ve çatışmaların giderilmesi adına önemli bir unsurdur. Marshall analizlerinde, arz-talep dengesinin fiyatı belirleyen mekanizmasını genişletir ve denge fiyat-miktar düzeyini belirler. Kısa ve uzun dönemli analizlerde zaman faktörünün önemine değinen Marshall

böylece fiyat esnekliği ve üretim faktörlerindeki uyum aşamalarını detaylandırmaktadır. Sonuçta esnek fiyat mekanizması ile işleyen ve dengelenen piyasa sisteminde oluşan doğal güvenlik ortamının ekonomik krizler ve belirsizliklerin giderilmesinde etkili bir faktör olduğunu savunmaktadır (Marshall, 1890). Marshall'ın piyasaların genel anlamda rekabetçi olduğu varsayımı, günümüzde bilgi asimetrisi nedeniyle piyasalardaki tekelci karakterin ağır bastığı görüşü ile eleştirilir. Bu eleştiri, asimetrik bilginin oluşturduğu ekonomik güvensizlik ortamının da modern ekonomik yaklaşımlarda tanımlanmasına zemin teşkil etmektedir (Stiglitz, 1989: 197-203). Ayrıca Marshall analizlerini sıklıkla özel mallar ve bireysel fayda ekseninde yapar. Buna karşın dışsallıklar ve kamu malları üzerinde genişletilen analizler hem Marshall'a getirilen eleştirilerdir hem de ekonomik güvenlik kavramının tanım alanını yaratmada daha uygun bir akademik analizler seti önermektedir (Pigou, 1920). Aynı şekilde, bireylerin davranışlarındaki sınırlı rasyonelliğin varlığı, hem ekonomik açıdan mutlak güvenli bir ortamı sürekli tehdit eden bir faktör olması hem de Marshall'ın analizlerinin eksik kısmını tamamlaması açısından önemlidir (Kahneman ve Tversky, 1979: 263-291).

Klasik ekol için yapılan tespiti burada da tekrarlamak gerekir. Neo-klasik ekol her ne kadar Klasik Ekolün ötesine geçerek ekonomik güvenlik kavramının günümüzdeki tanımına yaklaşıp da hala tam anlamıyla güvenliğin ekonomik çerçevesini belirlemekten uzaktır. Burada kastedilen yine piyasalardaki denge unsurları üzerinden ekonomik manada güven ortamı okuması söz konusudur. Her ne kadar Marshall, kâr maksimizasyonu ve maliyet analizi arasındaki ilişki açısından ekonomik açıdan sürdürülebilir bir güvenlik ortamından bahsetse de gerek firmaların kontrol altında tutulan maliyetleri ve böylece sağlanan rekabetçi ortam gerekse devletin kamu politikaları ile bu ortamın devamlılığını sağlaması yaklaşımları tam manasıyla bir ekonomik güvenlik ekseninde yer almaz.

Klasik ve Neo-klasik ekollerde devlet müdahalesinin sınırları sorgulanırken özellikle 1929 Ekonomik Buhranı sonrası John Maynard Keynes öncülüğünde gelişen Keynesyen Ekonomik yaklaşımda devlet müdahalesinin önemine vurgu yapılmaktadır. Keynes'e göre ekonomik dalgalanma ve kriz durumlarında piyasanın kendi kendine denge durumuna gelmesi için kendi iç dinamikleri yetersiz kalabilir bu nedenle devlet müdahalesi ekonomik açıdan güven ortamının tesis edilmesinde kaçınılmazdır.

Ekonomik güvenlik kavramı, farklı bileşenler üzerinden ele alınarak gerçek manada tanımlama alanını Keynesyen Ekolde bulmaya başlar. Her ne kadar bu kez de devlet müdahalesinin sınırı artma eğilimi içine girse de Keynesyenler ekonomik güvenliği tesis etmede vergi politikaları ve kamu yatırımlarını güvenlik ortamının dengesini sağlamada birer araç olarak değerlendirirler. Olası bir ekonomik durgunluk sürecinde devlet, kamu yatırımları ile toplam talepte artışı destekleyebilir. Aynı şekilde vergi politikalarında yapılan düzenlemeler sonucu bireylerin ve işletmelerin harcama yönlü davranışları kontrol edilerek ekonomik canlanma yeniden tesis edilir. Bu şekilde ikili bir müdahale hattı içinde daha güvenli bir ekonomik ortamdan bahsetmek mümkün olabilir (Keynes, 1936). Keynes, *The General Theory of Employment, Interest and Money* eserinde bu durumu ele almakta ve ekonomik güvenlik ortamının; kamu yatırımları ve vergi politikaları ile desteklenen bir uygulamalar setiyle ekonomik durgunluğu önleyebileceği böylece ekonomik açıdan tüm piyasa aktörleri için güvenli bir ortamın yaratılabileceğini savunur (Keynes, 1936, s. 122 vd.).

Devletin ekonomik güvenlik sağlamadaki rolü, maliye ve para politikalarının birlikte uyum içinde çalıştırılması şeklinde ele alınır. Böylelikle ekonomik işleyişin iç dinamiklerini

düzenlemede devlet, ekonomik istikrarı sağlayacak işsizlikle mücadele, enflasyonu kontrol altına almak gibi eylemlerle ekonomik güvenliği sağlayabilir. Keynesyen yaklaşımda müdahalenin türleri de ayrıştırılır. Örneğin sadece maliye politikası ile sınırlı kalmayıp Merkez bankalarının faiz oranları üzerindeki düzenleyici aksiyonları ve kredi mekanizmasını düzenlemeleri de ekonomik faaliyetlerin desteklenmesinde önemli rol oynar. Aynı şekilde devletin istihdam yaratma ve sosyal politikalar geliştirerek yapısal reformlar yoluyla ekonomik dengeyi güvende tutması önerilir. Bu da ekonomik güvenliğin sağlanmasında sosyal refahı artırıcı bir faktördür. Refahı ve ekonomik güvenlik dengesini etkileyen bir diğer unsur da tasarruf davranışlarıdır. Belirsizlik ya da durgunluk dönemlerinde bireylerin harcama eğilimden vazgeçmeleri, toplam talepte azalmaya ve yeni bir durgunluk döngüsüne neden olabilir. Bu da güvenli dengeyi bozucu bir etki yaratır.

Görüldüğü üzere Keynesyen Ekonomik Ekol, günümüzde ele alınan ve uluslararası ilişkiler doktrinindeki güvenlikleştirme kuramı (Buzan, Waever ve Wilde, 1998:7-12) ile birlikte akademik yazında kendine daha belirgin bir yer edinen ekonomik güvenlik kavramının modern ekonomik yaklaşımdaki kaynak noktasıdır.

Takip eden dönemlerde bu kez Yapısalcı Ekonomik Yaklaşımlar ekseninde ekonomik dengesizlik durumları; krizler, çatışmalar ve belirsizlikler, sosyo-politik ve tarihsel bir bağlamda ele alınmaktadır. Bu haliyle Yapısalcı Ekol, ekonomik güvenliği sadece ekonomik göstergelerle sınırlamamakta, sosyal mekanizmalar, sosyo-ekonomik aktörler arasındaki güç ilişkileri ve kurumsal yapıların sisteme olan etki ve müdahaleleri doğrultusunda genişletmektedir. John Kenneth Galbraith'in *The Affluent Society* (Galbraith, 1958), *The New Industrial State* (Galbraith, 1967,2007) ve *Economics and the Public Purpose* (Galbraith, 1973) adlı eserleri; refah toplumlarında ekonomik ve sosyal sorunları, endüstriyel toplumlarda işgücü ve yönetim arasındaki güç ilişkilerini ve ekonomik politikaların sosyal amaçlar için ne şekilde işletilmesi ve dizayn edilmesi üzerine derin tespitler içermektedir. Bu tespitler ekonomik güvenlik kavramının gelişimi açısından, kurumsal ve yapısal faktörlerin mekanizması ile piyasadaki güç dengesizliklerinin yarattığı sorunların analiz edilmesi üzerine önemli doneler sunmaktadır. Ayrıca güç ilişkilerini ve bu etkileşimden doğan sorunların analizini yaptığı *The Anatomy of Power* Eserinde (Galbraith, 1983) de ekonomik güvenlik açısından iktisadi ilişkilerdeki güç etkileşimlerinin doğurduğu dengesizlikler ve bunun üzerine yaşanan güvensizlik ve belirsizlik ortamının kapsamlı bir analizine yer vermektedir.

Yapısalcı Ekolün bir diğer önemli temsilcisi olan Amartya Sen, kalkınma ekonomisi üzerine çalışmalar yaparak insani gelişim indekslerinin oluşturulması ve toplumsal adalet odaklı bir yaklaşım sergilemektedir (Sen, 1999). Sen'in analizleri ekonomik güvenlik kavramının birey düzeyinde ele alınarak genişletilmesine önemli katkılar sağlar. Gelir dağılımındaki adaletsizliklerin ve bunun sonucu ortaya çıkan yoksulluk ve işsizlik sorunlarının ekonomik güvenliğin tesisinde kritik faktörler olduğunu dile getirmektedir. Yoksulluk, sıklıkla gelir seviyeleri ile belirlenirken Sen, yoksulluğu sadece maddi bir eksiklik şeklinde ele almaz aynı şekilde yoksulluğun bireylerin yetenek ve işlevlerinin de eksikliği şeklinde genişletir. *Poverty and Famines* (Sen, 1981) Eserinde, yoksulluk kavramını analiz ederken, bunun birdenbire ortaya çıkan bir durum olmaktan öte, bir sürecin sonucu olarak incelenmesi gerektiğinin altını çizer. Böylelikle Sen'e sosyal adalet ve bireysel refahı göz önünde bulundurmadan yapılan kamu politikaları doğal olarak ekonomik açıdan güvensiz bir ortam yaratır. Çünkü toplumsal adalet ve bireysel refahın sağlanması ekonomik büyümenin ve ulusal gücün temel unsurlarındandır. Bu unsurlar

ulusal ekonomik güvenlik ortamını sağlamada büyük önem taşımaktadır (Sen, 1999). Sen'in kalkınma iktisadına yönelik yaklaşımları ekonomik güvenliğin tanım alanını devlet düzeyinden birey ve toplumsal refah boyutuna doğru çeker.

Joan Robinson ise her ne kadar klasik ekonomi yazınında Keynesyen Ekol içinde zikredilse de bu çalışma bağlamında gerek düşünürün Keynesyen Ekol karşısındaki eleştirel duruşu gerekse Yapısalcı Ekole sunduğu katkılar nedeniyle bu ekol içinde zikredilmesi tercih edilmektedir. Özellikle Economics of Imperfect Competition Eserinde Keynes'in fikirlerinin ötesine geçerek aksak rekabet koşullarında ekonomik istikrarın sağlanması ve monopolistik-oligopolistik rekabet davranışının ekonomik denge üzerine etkisi üzerinden hareket ederek fiyat ayarlamaları ve arz düzeyinin belirlenmesinde daha gerçekçi bir bakış açısının oluşmasını sağlar. (Robinson, 1969). Bu bağlamda Robinson ekonomik güvensizlik ortamını, monopol ve oligopol durumlarında firmaların fiyatlama davranışı karşısında bireylerin güvenliğini tehdit eden ve yapısal dengeyi bozan bir yapı olarak ele alır.

Aynı şekilde Accumulation of Capital Eserinde gelir dağılımı eşitsizlikleri de sadece ekonomik büyümeyi değil sosyal istikrarı da bozucu bir etki yaratarak ekonomik güvenlik ortamına zarar verdiği hususunda önemli tespitler yapar. Ona göre sermaye stoku ile gelir dağılımı arasındaki etkileşim, sosyal adalet ve ekonomik işleyişin temel bileşenidir (Robinson, 1956). Bu bakımdan devletin müdahaleleri, bu güvenli ortamın yeniden güvenli hale getirilmesinde ve kriz yönetiminde oldukça büyük önem taşır. Economic Philosophy Eserinde Robinson, ekonomik güvenlik sağlamada devletin rolünü sadece düzenleyici unsur olmanın ötesinde, ekonomik döngünün sağlıklı işlemesi adına yatırımlar, istihdam yaratma ve sosyal ekonomik reformlarla desteklenen bir piyasa mekanizmasını bilhassa durgunluk ve kriz durumlarında ayakta tutulması şeklinde genişletir (Robinson, 1964). Robinson'un yaklaşımları, ekonomik güvenlik kavramının karmaşık doğasını açıklamakta ve modern anlamda tanımlanmasında önemli tespitler ve öneriler barındırmaktadır. Bu nedenle salt Keynesyen bir sınırlamaya tabi tutmak onun Yapısalcı Ekole getirdiği düşünsel yenilikleri göz ardı etmek olur.

Neo-Keynesyen Ekol çerçevesinde ekonomik güvenlik kavramı giderek daha fazla netleşmekte ve bilhassa 90'lı yıllarda gerek Nye tarafından geliştirilen yumuşak güç kuramı (Nye, 2005) gerekse Buzan'ın önderliğindeki Kopenhag Ekolünün güvenlikleştirme kuramıyla (Buzan ve diğerleri, 1998) paralel okunmakta ve günümüzdeki halini almaktadır. Neo-Keynesyenlere göre devletin temel amaçlarından biri ulusal ve sosyal manada ekonomi güvenliğinin tesis edilmesidir.

Mankiw, Neo-Keynesyen ekolün önemli bir temsilcisi olarak bilhassa işgücü piyasalarındaki fiyat dalgalanmalarının istihdam ve büyüme üzerine etkilerine odaklanmaktadır. Gregory Mankiw, Principles of Macroeconomics Eserinde piyasalardaki fiyatların refleks kapasitesinde yaşanan gecikmenin işgücü ve mal piyasalarını etkilediği ve bu durumun genel ekonomik dengenin bozulması üzerinde olumsuz sonuçlar doğurduğunu incelemektedir (Mankiw, 2000). Piyasa sertlikleri (stickiness) adını verdiği bu durumların, fiyat sertliği ve maaş sertliği şeklinde iki farklı versiyonu söz konusudur. Maaşların yukarı doğru hareketliliği, işsizlik oranlarını artırabilmekte ve böylece işveren tarafında işgücü talebinin düşmesine neden olmaktadır. Sonuçta artan işsizlik oranları genel ekonomik dengede istikrarsızlık ve belirsizlikleri beraberinde getirmektedir (Mankiw, 2013). Mankiw'e göre böylesi bir ortamda yeniden ekonomik güven ortamının oluşmasında devletin müdahale alanı; maliye politikaları (işsizlik için istihdam yaratma

politikaları, kamu harcamalarını artırmak, vergi sistemi üzerinde iyileştirmeler yapmak) (Mankiw, 2000) ve para politikalarının (faiz oranlarında ayarlamalar yapmak, yatırım harcamalarını artırmak vs.) birlikte çalıştırılmasıyla sağlanabilir.

Olivier Blanchard, Neo-Keynesyen Ekol içinde ekonomik güvenlik kavramının, makroekonomik çerçevede para politikaları üzerinden tesisi açısından oldukça önemli kuramlara imza atmaktadır. Blanchard, özellikle merkez bankalarının para politikalarının yönetimindeki etkisine dair analizler yaparak enflasyon kontrolü ve ekonomik istikrarın devamlılığı üzerinden bir ekonomik güvenlik yorumu getirir (Blanchard, 2009). Yine merkez bankacılığı ekseninde ilerleyerek rekabetçi faiz oranları yaklaşımıyla piyasa mekanizması ve bireylerin tüketim tercihleri üstünde kontrol oluşturma'nın ekonomik istikrar sağlayıcı rolünü vurgulamaktadır. Düşük faiz oranları yatırımları teşvik ederken, artan üretim hane halkının tüketimi talebini artırır. Bu da toplam büyüme üzerinde yukarı yönlü bir etkiyle ekonomik güvenliğin tesisinde devletin elini güçlendirir (Blanchard ve Gali, 2010: 1-30). Blanchard da Mankiw ile aynı perspektiften bakarak ekonomik güvenliğin sağlanmasında devlet müdahalesinin sınırlarını, para ve maliye politikalarının döngüsel bir ekseninde kullanılması ve işletilmesi olarak yorumlar (Blanchard, 2009: 3-25). Ayrıca merkez bankalarının ve devletin bilhassa durgunluk ve kriz dönemlerindeki müdahalelerinin esnek ve hızlı bir şekilde gerçekleşmesi gerektiğinin önemli olduğunu belirtir. Devletin müdahale refleksinin hızı ekonomik güvenliğin de denge durumunun temel şartlarından biridir (Blanchard, 2017).

Mark Gertler ve Simon Gilchrist Neo-Keynesyen Ekol 'de; kredi piyasaları ve ekonomik döngü arasındaki etkileşimi analiz eden çalışmalarıyla öne çıkmaktadır. Bu analizler, fiyat sertlikleri ve kredilendirme sisteminin yönetiminin, ekonomik kriz ve dalgalanma dönemlerinde ekonomik güvenliğin korunması açısından önem taşıdığı yönünde tespitler sunmaktadır. Fiyat sertlikleri (sticky prices) nedeniyle firmalar fiyatlardaki değişimlere anında tepki veremez. Bu durum ekonomik dengede sapmalara ve oynaklıklara neden olur. Ayrıca toplam talepteki ani düşüşler karşısında gerekli refleksi vermekte zorlanırlarsa çare olarak istihdamı azaltmaya başvurabilirler. Bu zincirleme reaksiyon genel ekonomik dengeden uzaklaşmaya ve ekonomik güvenliğin tehdit altına girmesine yol açabilir. Benzer bir analizi de kredi koşulları ve finansal piyasalar ekseninde gerçekleştirirler. Yetersiz kredi şartları özellikle ekonomik durgunluk ve kriz dönemlerinde firmaların istihdam oluşturma ve büyüme stratejilerini olumsuz etkileyerek makroekonomik açıdan güvensiz bir ortamın oluşmasına neden olur. The Role of Credit Market Imperfections in the Monetary Transmission Mechanism: Arguments and Evidence adlı makalede finansal piyasalardaki belirsizliklerin genel ekonomik güvenlik üzerindeki olumsuz etkisi mercek altına alınmaktadır. Güvenli ve istikrarlı bir finansal ortam hem iç hem de yabancı yatırımcılar açısından önemli bir karar bileşenidir. Yatırım ortamının iyileştirilmesi kriterleri arasında belki de en önemli husus, finansal sistemin istikrarı ve manipülatif hareketlerden bağımsız şekilde hareket edebilmesidir. Ekonomik güvenlik ortamının sürdürülebilirliği mal piyasaları kadar sermaye piyasalarındaki güven ortamının tesisine mümkündür. Bunun için ülkenin finansal yapısının sağlamlaştırılması elzemdir. Yeterli ölçüde ve erişimi kolay bir kredi sisteminin varlığı, bu sistemi yabancı yatırımcı açısından güvenilir kılan mevzuat düzenlemeleri ve finansal sistemi destekleyici kamu politikalarının işletilmesi hem makroekonomik açıdan ülkenin dış piyasalardaki itibarını güçlendirir hem de gerçek manada bir ekonomik güvenlik durumunu temsil eder (Gertler ve Gilchrist, 1993: 43-64).

Görüldüğü üzere Neo-Keynesyen Ekol ile beraber ekonomik güvenlik, mal piyasaları,

üretim ilişkileri ve bireysel refah ekseninden öreye geçmekte ve finansal piyasaları da kapsayacak şekilde genişlemektedir. Bu genişlemede elbette küreselleşme ve bunun doğurduğu sermaye hareketlerindeki serbestinin önemli bir etkisi vardır. Ayrıca ülkelerin ekonomik güç bileşenlerinin tasnifinde klasik anlayışa alternatif olarak 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren sermaye stoku ve stok güvenliğinin sağlanması da eklenmektedir. Bu nedenle çalışmanın ilerleyen başlıklarında, ekonomik güç, ekonomik güvenlik ve ekonomik istihbarat arasındaki ilişki incelenirken ortaya konulan özgün diyagramda, ekonomik güvenliğin korunacak değer anlamında çıktı ürünlerinden biri de sermaye stoku ve finansal istikrar olarak belirlenmektedir.

Neo-Keynesyen Ekolden hareketle ve kaynağını Marshall'ın yaklaşımlarına olan eleştirel tavırdan alan asimetrik bilginin yarattığı güç dengesizlikleri ilkesi, ekonomik güvenliğin tanımsal düzleminde, tehditler ve riskler karşısında dayanıklılık ve baskın gelme kuralı halinde ekonomik istihbaratın etkinlik ve yetki alanını belirler. Böylece çalışmanın bir sonraki alt başlığı olan ekonomik istihbarat alanının semantik ve işlevsel boyutunun analizi için gerekli akademik çerçeve sağlanmaktadır.

Ekonomik Güvenlik ve Ekonomik Güç Arasındaki Etkileşimin Diyagramlar Üzerinden Analizi

Ekonomik politika ile ekonomik stratejiler, çok farklı noktalardan referans almaktadır. Bir ülkede ekonomik büyüme adına bir politika tercih edilmişse bunu gerçekleştirmek için hemen her alanda birbiri ile örtüşecek, çatışmayacak ve birbirini tamamlayacak operasyonel ve taktik adımlar belirlenir. O halde ekonomi-politik bu ilişkinin neresine isabet eder? Ekonomi politik, ekonomik düşüncenin ve kuramsal bilgi birikiminin; sosyoloji, uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi gibi alanlarla iş birliği içinde çalışarak politikaya entegrasyonunu sağlayan bir disiplindir. Böylece ekonomik teorilerin; sosyal, politik ve hukuksal düzlemde nasıl bir etkileşim sağladığı, bunun sonucunda nasıl bir yol belirlenmesi gerektiğine dair düşünsel ve teknik bir zemin yaratır. Strateji ise ekonomi politiğin tamamlayıcı unsurudur. Antoin Devaux, ekonomiyi, toplumların dolaşım sistemlerindeki kan olarak niteler. Ona göre strateji ve ekonominin, politika oluşturmadaki bağlantısı çok iyi bilinir buna karşın görece daha az incelenen bir alan olarak kalır. Ekonomi nasıl ki kan kadar işlevsel, doğal ve hayati ise strateji de bir o kadar işlevsel ve elzemdir ancak doğal değildir. Farklı hedefleri olan ve benzer tehditler düzleminde bir araya gelen insan topluluklarının kaşıt çıkarları söz konusu olduğunda ve oluşan çatışmayı çözmek adına güç kullanmaya karar verdikleri anda; tehdidin doğası ya da gücün niteliği ne olursa olsun pratikte strateji kavramı ortaya çıkar (Devaux, 2017: 161). Dolayısıyla strateji, ekonominin doğal bir parçası değil, çatışma durumunda ortaya çıkan türev bir araçtır.

Ekonomik güvenlik ve güç üzerine yapılan çalışmalarda önemli bir yere sahip ancak bir o kadar sessiz ve derinden ilerleyen Rus yazınının temsilcilerinden Sergey Eimovich Metelev ve Kornilov Michael Yakovlevich, ekonomik güvenlik kavramını bilimsel bir kategorizasyon süreci şeklinde incelerken doğrudan dile getirmemekle beraber ekonomik güç ve istihbarat ilişkisini ortaya koymaktadırlar.

Şekil 1 üzerinde, Kornilov'un güvenlik üzerine kurduğu düşünsel sistematığı gösterilmektedir. Kurulan yapıyı Şekil 1'in çizdiği adımları da takip ederek bu çalışmanın bağlamında yorumlamak ve açıklamak gerekirse;

Birinci aşama: Güvenlik, tehditlerin ortadan kaldırılması ile sağlanan bir durumdur. “Koruma” terimi ile güvenliği sağlamak adına başvuru stratejiler, önlemler ve eylemler kastedilmektedir. Bu yaklaşım, güvenlik anlayışının temelini inşa eder, ekonomik güvenlik ve istihbarat arasındaki ilişkinin koruma üzerinden işletildiğini gösterir.

İkinci aşama: Bu soru, güvenlik tesisi sürecinde hangi tehditlerin ve aktörlerin dikkate alınması gerektiği üzerinedir. Yani, güvenlik stratejileri hangi durumlarla veya kimlerle ilgili olarak aktif hale getirilir? Böylece koruma kavramı, dışsal tehditler yanında iç riskleri de analize katmayı gerektirir. Ekonomik güvenlik açısından, bu durum, ekonomik istikrara yönelik tüm tehditlerin belirlenmesi (saldırgan devletler, terör gibi asimetrik tehditler veya iç problemler) ve giderilmesi için hangi stratejik önlemlerin alınması gerektiği hakkında bir tartışma başlatır.

Üçüncü aşama: Bu aşama, ekonomik güvenliğin sağlanması ve devamlılığı için alınacak aksiyonların gerisindeki temel motivasyonların ve hedeflerin belirlenmesinin önemine işaret eder. Koruma kavramından anlaşılan, sadece tehditlere karşısında bir savunma değil, aynı şekilde ekonomik gelişmeyi teşvik etme, sürdürülebilir ekonomik istikrarın devamlılığı ve ekonomik alandaki çıkarların savunulması adına stratejiler de belirlemektir. Ekonomik istihbarat bu noktada ekonomik güvenliğin stratejik yol haritalarının belirlenmesinde etkindir.

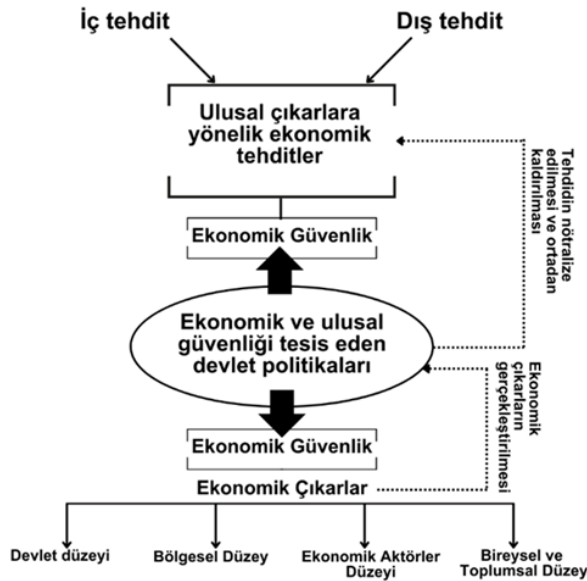
Şekil 1. Kornilov Güvenlik Diyagramı

Kaynak. Kornilov (2015)

Altıncı aşama: Neye karşı korunmalıdır? Bu soru, koruma eyleminin hangi tehditleri kapsamaması gerektiği hususunda bir sınırın çizilmesine vurgu yapar. Sınırların doğru belirlenmesi, hem gerçekçi bir tehdit analizinde önemlidir hem de ekonomik istihbaratın müdahaleci ve önlem almaya yönelik proaktif karakterinin tehdit algıları üzerinde yaratması muhtemel paranoya senaryolarının da önüne geçilmesini sağlar. Doğru tehdit tanımlamaları, ekonomik istihbarat süreçlerinin nasıl ve hangi araçlarla şekilleneceğini belirler.

Yedinci aşama: Orijinal metinde inclement factors (sert faktörler) olarak tanımlanan bu tehditler (ekonomik krizler, doğal afetler, siyasi istikrarsızlık veya siber saldırılar vs.), ekonomik güvenliği dramatik sonuçlarla etkiler. Tehditlerin kaynağı kadar nitel ve nicel yapısı da koruma stratejilerinin geliştirilmesinde önem taşır. Böylece ekonomik istihbarat müdahale ve önlem setlerinde bir doz ayarlaması yapar, böylece ekonomik sistemin dayanıklılığının artırılmasına yönelik bir yol haritası belirlenir. Ancak tüm faktörlerin etkileri bireysel, kurumsal ve ulusal düzeyde ayrı ayrı izlenmeli ve analiz edilmelidir.

Aşağıdaki şekil ise Metelev'in ekonomik güvenlik sınıflandırmasını göstermektedir. Bu sınıflandırmada bir öncekinden farklı olarak ekonomik güvenlik bir algoritma mantığı ile değil, politika belirleme aşamasında ve süreçlerinde hem girdi faktör hem de sonuç olarak gösterilmektedir. Daha açık bir ifadeyle ekonomik güvenlik, devletin tehditler karşısında, ulusal politikasının hem nedeni hem de sonucudur.

Şekil 2. Metelev Ekonomik Güvenlik Diyagramı

Kaynak. Metelev (2014)

Metelev'in yaklaşımı, tehditlerin ayrıştırılması adına önemlidir. Çünkü bir devletin ekonomi politiğinde sadece dış faktörlere bağlı tehditler değil aynı derecede iç ekonomik dinamiklerin neden olduğu riskler ve tehditler de önemlidir. Şekil 2, Metelev'in iç ve dış tehdit ayrımından başlayarak ekonomik çıkarlar boyutunda düzey ayrıştırmasına kadar geliştirdiği sistematığı açıklamaktadır. Buna göre, devlet politikalarının ulusal ve ekonomik güvenliğin tesis edilmesindeki konumu devletin rolünün merkezîyetçi karakterine yapılan

vurgudur. Bu noktada elbette yazarın geldiği coğrafyanın devlet yönetim ilkelerinin yapısı ve merkeziyetçi devlet anlayışının varlığının, düşünsel platformu, algı düzeyinde nasıl etkilediğinin de kanıtıdır. Metlev Modelinde iyi tasarlanmış bir ekonomi politik ekseninde ekonomik güvenlik hem bir gerekçe hem de süreç çıktısıdır.

Bir diğer önemli nokta ekonomik çıkarların düzey çıktıları halinde sınıflandırılmasıdır. Her düzeyin kendine özgü risk ve tehditleri olabileceği gibi her düzeye özgü stratejik planların da elzem olduğu çıkarımı yapılabilir. Sonuçta, bir düzey için geçerli olan düzenleyici politikalar bir diğer düzey için ekonomik güvenlik adına yıkıcı sonuçlar doğurabilir.

Bu diyagramları (Şekil 1 ve Şekil 2) referans olarak özgün diyagramımızı oluşturmak ve bu özgün diyagramın bir sonraki bölümde kurgulamayı hedeflediğimiz istihbarat ekosistemi için alan, referans kavram, korunacak değer, düzey çıktıları ve aktörler belirlemekte yardımcı olması hedeflenmektedir.

Şekil 3. ekonomik güç ve ekonomik güvenliğin, ekonomi politik çerçevesinde birbirleriyle olan ilişki ve etkileşim trafiğini, referans kavramların ve nihai çıktıların hedef düzeyleri (bireysel-toplumsal düzey, kurumsal düzey ve ulusal düzey) üzerinden özetlemektedir. Üç temel alan (Politika, hedef, strateji), bu alanlara karşılık gelen referans kavramlar (Güç, verimlilik, güvenlik), ekonomi politik ekseninde ekonomik güvenlik ve ekonomik güç üzerinden nasıl okunması gerektiğini göstermektedir. Referans kavramların, devlet düzeyinden başlayarak kurumsal ve bireysel-sosyal düzeydeki çıktıları (ayrıştırılması), her düzeyde değişen korunacak değerleri özetlemektedir. Genel çıktı düzeyi de aynı şekilde devlet, kurum ve birey-toplum boyutunda ayrıştırılarak her referans kavramın biçimlendirdiği kapsamın sonuç çıktılarının sınıflandırılmasıdır.

Sonuçta her alan, bir referans kavramla ayrı bir kapsama (bağlama) bağlıdır. Her kapsam, korunacak değer anlamında farklı düzeylerde farklı çıktılar doğurur. Her alanın referans kavramla bağlandığı kapsamlar (Ekonomi politik, ekonomik güç, ekonomik güvenlik) hem belirli bir hiyerarşiyi temsil etmektedir hem de referans kavramın çıktıları, her kapsama özgü korunacak değerleri göstermektedir. Böylece alanlar belirli bir hiyerarşi içinde değiştikçe referans kavrama bağlı değerler ve bunların nihai çıktıları (sonuçta ulaşılması gereken durum) farklılaşmaktadır. Şekil 3'te özetlenen böylesi bir sınıflandırma ile;

a. Kavramlar ve onlardan oluşan kapsamlar arasında dispozitif bir ilişkilendirme kurulmaktadır.

b. Ekonomik güvenlik ya da ekonomik güç, ne merkezde ne de dışarda bırakılmaktadır. Her ikisi de aynı önem derecesi içinde, bir bütünün tamamlayıcısı pozisyonundadır ve aralarındaki ilişki çıktı düzeyinde dinamik ve tamamlayıcıdır.

c. Tüm sınıflandırma sistematigi göz önüne alındığında her bir referans kavramın kendisi veya çıktı düzeyindeki değişim bir diğer aşamada, karşılık gelen referans kavram ve çıktı düzeyi üzerinde doğrudan etkiye sahiptir. Bu da bir nevi süperpozisyonun korunması gibi parçacıkların her birinin diğerinin konumu üzerinde mutlak etkisini gösterdiği için kuantiktir. Aynı şekilde gerek referans kavram gerekse değer ve nihai çıktı düzeylerindeki tüm olasılıkların aynı anda ve derecede mümkün olması yukarıdaki sistematigin işaret ettiği bir diğer kuantik görüntüdür. Yapı bu haliyle hem parçalara ayrılmıştır hem de hiçbir parça bir diğeri olmadan hareket edememektedir.

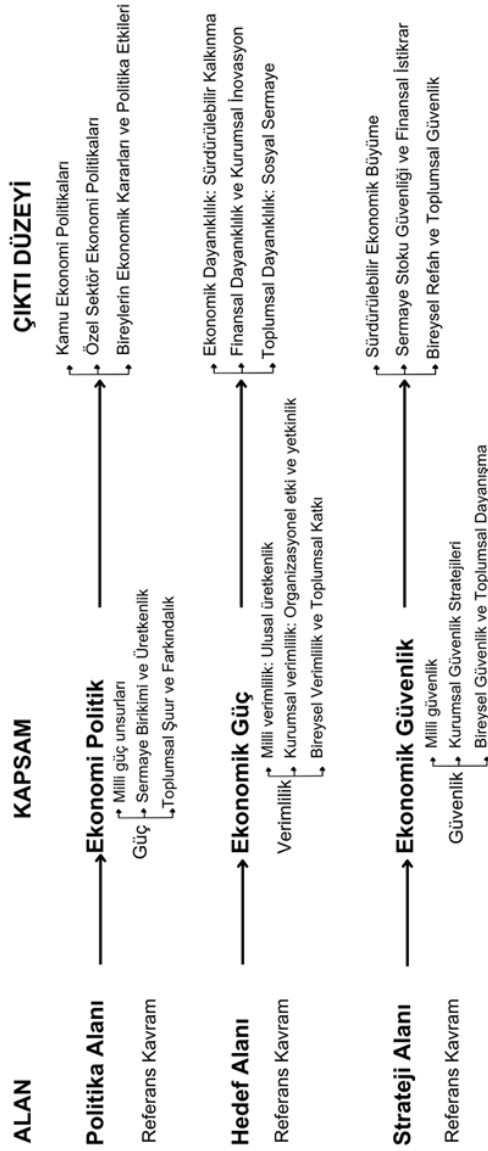
d. Tüm sınıflandırma sistematığı göz önüne alındığında ekonomi politik tercihin ne devlet merkezli ne Keynezyen ne neo-liberal ne de mutlak küreselci bir anlayışa sabitlenmediği, aksine tüm politik tercihlerin aynı anda işletilebilmesi adına elverişli bir örnek olabileceği görülmektedir. Aynı şekilde uluslararası ilişkiler disiplini çerçevesinden bakıldığında da realist, liberal ya da eleştirel, hiçbir kuramı doğrudan yansıtmamakla beraber, güvenlikleştirme ilkelerinin sınırlarını istihbarat ile birleştirerek açıkladığı göze çarpmaktadır.

e. Aynı şekilde bu sınıflandırma algoritması, ekonomik güvenliğe dair politikaların hem müdahaleci hem de savunmacı karakterini bir arada tutabilmek adına sadece güç ve güvenliği değil, verimliliği de referans kavramı olarak onu, bir değer üretme fonksiyonu şeklinde konumlandırmaktadır.

Referans kavramların seçiminde esas alınan kriterlerin açıklanması, bu diyagramın (Şekil 3) daha net anlaşılması adına önemlidir. Çalışmanın başından itibaren aranan ilişki ağının; bilgi, güvenlik ve güç arasındaki ekseninde olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle ekonomik güvenlik kapsamında referans kavramın güvenlik olması doğal akışın sonucudur. Ancak ekonomik güç kapsamındaki referansın verimlilik, buna karşın politik kapsamın güç üzerine kurulması şöyle açıklanabilir: Bu diyagramın algoritmasında politika belirleme alanı ekonomik güç değil ekonomi politiktir. Dolayısıyla tüm referansların en kapsayıcı önerisi olarak gücün, tüm alanların yönetici unsuru olan politikaya bağlanması kaçınılmazdır.

Aynı şekilde, ekonomi politikalarının temelini teşkil eden ve güvenlik süreçlerinin işletilmesinde bilginin, güç üretme ve bunu koruma işlevine isabet eden kavram, ekonomik güvenlik stratejilerinin belirlenmesinde de kritik bir unsurdur. Güç kavramı; politikaları, hedeflere bağlayan temel unsurdur. Hangi güç bileşeninin korunması ise stratejik tercihleri belirler. Her yeni stratejik tercih kendi operasyonel alanını inşa eder. Buna karşın ekonomik güç kapsamının referans kavramı, verimliliktir. Çünkü ekonomik gücün güç referansına bağlanması, çözümsüz bir paradoks barındırır. Oysa ekonomik gücün devamlılığı ve sürdürülebilirliği, kaynakların kullanımındaki etkinliğe ve üretkenliğe bağlıdır. Verimlilik sadece ulusal ekonomik anlamda değil; kurumsal, bireysel ve toplumsal zeminde de yetkinlik ve etkinin nasıl birlikte işlediğinin yani mevcut kaynakların optimum etkinlikte kullanımının göstergesidir ve bu kaynaklar sadece ekonomik anlam ihtiva etmez. Yüksek verimlilik rekabetçiliği artıran ve kapasitenin sınırlarının stratejilerle nasıl belirlenip geliştirilebileceğinin de göstergesidir. Bu nedenle verimlilik, hedefleri stratejiye bağlayan köprüdür.

Çalışmanın özgün diyagramı, güç ve verimlilik kavramlarını bir araya getirerek, ekonomik güvenlik ve ekonomik gücün kapsamını genişletmektedir. Bu durum, okuyucuların konunun çok yönlü doğasını anlamalarına olanak tanır. Ayrıntılı çıktı düzeyleri ile her bir referans kavramın nasıl etkileşime girdiğini belirtilir. Böylesi bir sınıflandırma tercihi, ekonomik güvenliğin çeşitli tehditlere karşı nasıl şekilleneceğini açıkça ortaya koyar. Hem ofansif hem de defansif stratejilerin nasıl birlikte çalıştığını göstererek, ekonomik güvenliğin sağlanmasında önemli bilgiler sunar. Bu iki stratejinin entegrasyonu, daha kapsamlı ve etkili güvenlik önlemleri oluşturulmasına yardımcı olabilir.

Şekil 3. Ekonomi politik Ana ekseninde Ekonomik Güç ve Ekonomik Güvenlik İlişkisi

SONUÇ

Bu çalışma ekonomi politik çerçevesinde ekonomik güvenlik ve ekonomik güç arasındaki karşılıklı ve karmaşık ilişkiyi analiz ederken, kavramların genel karakterlerini ve dinamiklerini daha net ortaya koymak adına güç ve güvenlik konseptlerinin tarihsel bir zeminde semantik yaklaşımla analizini tercih etmiştir. Böylece ekonomik güvenlik ve ekonomik gücü oluşturan bileşenleri birer değişken olarak ele alıp bu değişkenlerin; farklı zaman, konjonktür, medeniyet tasavvuru ve kuramsal yaklaşımlarla değişen tanımlamaları doğrultusunda ana yapıdaki (ekonomik güvenlik ve ekonomik güç ilişkisi) kavramsal evrimin nasıl ve ne şekilde gerçekleştiği ortaya konmuştur.

Güç ancak, bireysel dayanıklılıktan entelektüel açıdan bilgi ve erdemin toplamına doğru evrildiği zaman devlet kavramı ile ilişkilenebilmektedir. Aynı minvalde güvenlik kavramı da bireysel dayanıklılık ve sükûnet halinden sıyrılıp toplumsal anlamda, bir bakıma kitlesel bir dayanıklılık ve sükûnet haline geçtiğinde devlet ve güç ile kesişmektedir. Kitlesel anlamda bu dayanıklılık ise bilinmez olanın karşısındaki tehditlerin, entelektüel olarak giderilmesi, kısacası; tehditlerin bilgisine sahip bir otoritenin, bu bilgiyi yönetmesinden geçmektedir. Bu bakış açısından hareketle gerek uluslararası ilişkiler gerekse ekonomi perspektifinden farklılaşan yaklaşımların ortak noktalarını bulmak ve bunlar üzerinden söz konusu etkileşimi yeniden değerlendirmek bu çalışılmanın hedeflerinden olmuştur.

Bu hedeflere ulaşmak adına strateji ve politika kavramlarının birbirleri yerine kullanılan tanımsal yanılgısına netlik getirerek; bu iki kavram arasındaki kilit ayrımaya yönelik dispozitif bir teknikle ekonomi politik açıdan söz konusu iki kavramın etkileşim sistematiziği ortaya koymuştur. Çalışma bu perspektiften bakarak ekonomi politiği, gücün elde edilmesi ve sürdürülebilir ekonomik güvenliğin sağlanması için gerekli hedefleri çizen bir strateji zemini ve her bir hedefin güç ve çatışma unsurlarını bertaraf eden uygulama aracı olarak tanımlama sonucuna varmıştır. O halde ekonomi politik için hedefe yönelik politikaların çözümünde hem düşünsel bir platform hem de gücü esas alan çatışma yönetimine odaklı ekonomik stratejiler setidir denebilir. Böylece strateji, dolaşım sistemindeki olası tıkanma ve pürüzleri gideren ya da sağlıklı kan akışını sağlayan müdahalelerdir.

Bu noktadan hareketle gerek semantik gerekse kronolojik düzlemde farklı kuramsal yaklaşımları sentezleyerek ekonomik güvenlik ve ekonomik güç arasındaki karmaşık ilişkiyi bir diyagram modeli üzerinde özetlemiştir. Bu diyagram hem tüm yaklaşımların bütüncül bir şekilde değerlendirilmesi hem de kavramlara ulaşmak adına incelenen bileşenlerin (güç ve güvenlik), referans kavram ve korunacak değer üzerinden düzey çıktılarını ortaya koymuştur.

Bu modelden hareketle gelecek çalışmalar açısından multidisipliner ve analitik bir çalışma zemini hazırlanmıştır. Bu zemin üzerinden hareketle; modelin farklı bileşenlerle genişletilmesi, semantik yaklaşımın ve dispozitif tekniğin birlikte kullanımı ile ekonomik güvenliğin çok daha geniş referans kavram ve korunacak değer çıktılarının oluşturulması mümkündür.

Peer-Review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Finansal Destek: Yazar finansal destek beyan etmemiştir.

Kaynakça

Alexa, I. V., Toma, S. V., & Sarpe, D. A. (2013). Testing the Ricardian model: Do the data confirm the assumptions? *International Conference on Economics and Business Administration*, 111-115.

Arends, J. F. M. (2009). Homeros'tan Hobbes ve ötesine: Güvenlik kavramının Avrupa gelenekindeki boyutları [From Homer to Hobbes and beyond: Dimensions of the concept of security in the European tradition]. *Uluslararası İlişkiler*, 6(22), 3-33.

Ashley, R. K. (1984). The poverty of neorealism. *International Organization*, 38(2), 225-286.

Aquinas, T. (1981). *Summa Theologica*. Christian Classics.

Bachelard, G. (1949). *Le rationalisme appliqué*. PUF.

Baldwin, D. A. (1989). *Paradoxes of power*. Basil Blackwell.

Blanchard, O. (2009). Basic mechanisms, and appropriate policies. *International Monetary Fund (IMF) Issues*, 2009-2080.

Blanchard, O. (2017). *Macroeconomics (Global ed.)*. Pearson.

Blanchard, O., & Galí, J. (2010). Labor markets and monetary policy: A new Keynesian model with unemployment. *American Economic Journal: Macroeconomics*, 2(2), 1-30.

Boisot, M., & Canals, A. (2004). Data, information, and knowledge: Have we got it right? *Journal of Evolutionary Economics*, 14(1), 43-67.

Bontis, N. (1998). Intellectual capital: An exploratory study that develops measures and models. *Management Decision*, 36(2), 63-76.

Booth, K. (1991). New thinkers for the new generation: Human security revisited. *International Relations*, 9(1), 3-32.

Buzan, B. (1991). *People, states, and fear: An agenda for international security studies in the post-Cold War era*. Harvester Wheatsheaf.

Buzan, B. (1991). New patterns of global security in the twenty-first century. *International*

Buzan, B., Wæver, O., & de Wilde, J. (1998). *Security: A new framework for analysis*. Lynne Rienner Publishers.

Canetti, E. (2022). *Kitle ve iktidar [Crowds and power]* (G. Aygen, Trans.). Ayrıntı Yayınları. (Original work published 1960)

Cicero. (1919). *On duties (De Officiis)* (W. Miller, Trans.). Harvard University Press. (Original work published 44 BCE)

Dent, C. M. (2007). *Economic security*. In A. Collins (Ed.), *Contemporary security studies* (pp. 204-222). Oxford University Press.

Devaux, A. (2014). *Stratégie et renseignement économique*. *Strategique*, 105(1), 161-174.

Galbraith, J. K. (1958). *The affluent society*. Houghton Mifflin Harcourt.

Galbraith, J. K. (2007). *The new industrial state*. Princeton University Press. (Original work published 1967)

Galbraith, J. K. (1973). *Economics and the public purpose*. Houghton Mifflin.

Galbraith, J. K. (1983). *The anatomy of power*. Houghton Mifflin.

Geusau, M. A., Maria, F. A., & Pelkmans, J. (1982). *National economic security: Perceptions, threats and policies*. John F. Kennedy Institution.

Gertler, M., & Gilchrist, S. (1993). *The role of credit market imperfections in the monetary transmission mechanism: Arguments and evidence*. *The Scandinavian Journal of Economics*, 95(1), 43-64.

Hirshleifer, J. (1987). *Economic behaviour in adversity*. University of Chicago Press.

Hirshleifer, J. (2001). *The dark side of the force: Economic foundations of conflict theory*. Cambridge University Press.

Hobbes, T. (1993). *Leviathan veya bir din ve dünya devletinin içeriği, biçimi ve kudreti [Leviathan or the matter, forme and power of a commonwealth ecclesiastical and civil]* (S. Lim, Trans.). Yapı Kredi Yayınları. (Original work published 1651)

Holsti, K. J. (1964). *The concept of power in the study of international relations*. *Background*, 7(4), 179-194.

Ibn Khaldun. (2015). *Mukaddime 1-2 [The Muqaddimah]* (S. Uludağ, Trans.). Dergâh Yayınları. (Original work published 1377)

Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). *Prospect theory: An analysis of decision under risk*. *Econometrica*, 47(2), 263-291.

- Kalin, İ. (2010). Dünya görüşü, varlık tasavvuru ve düzen fikri: Medeniyet kavramına giriş [Worldview, conception of existence, and the idea of order: An introduction to the concept of civilization]. *Dîvân Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, 15(29), 1-61.
- Keynes, J. M. (1936). *The general theory of employment, interest and money*. Palgrave Macmillan.
- Kolodziej, E. A. (2005). *Security and international relations*. Cambridge University Press.
- Kornilov, M. Y. (2015). Economic security as a scientific category. *European Journal of Economics and Management Sciences*, 4, 59-64.
- Machiavelli, N. (1992). *The prince* (M. Ross, Trans.). Bantam Classics. (Original work published 1532)
- MacFarlane, S. N. (2007). Human security and the law of states. In B. J. Golds & L. Lozorus (Eds.), *Security and human rights* (p. 348). Hart Publishing.
- McSweeney, B. (2004). *Security, identity and interests: A sociology of international relations*. Cambridge University Press.
- Malthus, T. R. (1809). *The theory of population* (Vol. 2). Roger Chew Weightman.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396. <https://doi.org/10.1037/h0054346>
- Mankiw, N. G. (2000). *Principles of macroeconomics*. Cengage Learning.
- Mankiw, N. G. (2013). *Macroeconomics*. Cengage Learning.
- Mankiw, N. G. (2006). *The macroeconomist as scientist and engineer* (NBER Working Paper No. 14812). National Bureau of Economic Research.
- Menger, C. (2019). *Principles of economics*. Ludwig von Mises Institute. (Original work published 1871)
- Mesjasz, K. (2008). Ekonomik güvenlik [Economic security]. *Uluslararası İlişkiler*, 5(18), 125-150.
- Metelev, E. S. (2014). Economic security as a scientific category: Theoretical and methodological aspect of research. *Annales UMCS Sectio I (Filozofia Socjologia)*, 39(2), 81-91.
- Nesadurai, H. S. (2004). Introduction: Economic security, globalization and governance. *The Pacific Review*, 17(4), 459-484.
- Neocleous, M. (2014). *War power, police power*. Edinburgh University Press.
- Neu, C. R., & Wolf, C., Jr. (1994). *The economic dimension of national security*. RAND.

- Nye, J. S. (2005). Yumuşak güç [Soft power] (R. İ. Aydın, Trans.). Elips Kitap.
- Nye, J., & Lynn-Jones, S. (1998). International security studies: A report of a conference on the state of the field. *International Security*, 12(4), 5-27.
- Pigou, A. C. (1920). The economics of welfare. Macmillan and Co. <http://pombo.free.fr/pigou1920.pdf>
- Plato. (2020). Republic (B. Jowett, Trans.). Plato Publication. (Original work published c. 380 BCE)
- Robinson, J. (1969). The economics of imperfect competition. Palgrave Macmillan. (Original work published 1933)
- Robinson, J. (1956). The accumulation of capital. Macmillan.
- Robinson, J. (1964). Economic philosophy. Penguin Books.
- Rothschild, M., & Stiglitz, J. E. (1976). Equilibrium in competitive insurance markets: An essay on the economics of imperfect information. *Quarterly Journal of Economics*, 90(4), 629-650.
- Rousseau, J. J. (1893). The social contract: Or, the principles of political rights (R. Harrington, Trans.). The Knickerbocker Press. (Original work published 1762)
- Savaş, V. F. (2007). İktisatın tarihi [History of economics]. Siyasal Kitabevi.
- Sen, A. (1981). Poverty and famines: An essay on entitlement and deprivation. Clarendon Press.
- Sen, A. (1999). Development as freedom. Oxford University Press.
- Smith, A. (2019). The wealth of nations. BookRix. (Original work published 1776)
- Stiglitz, J. E. (1989). Markets, market failures, and development. *The American Economic Review*, 79(2), 197-203.
- Stiglitz, J. E. (2000). The contributions of the economics of information to the study of the firm. In *The economics of information: A guide to the literature* (pp. 1-7). Cambridge University Press.
- Thucydides. (1923). History of the Peloponnesian War (C. F. Smith, Trans.). Harvard University Press. (Original work published 5th century BCE)
- Ullman, R. H. (1996). Redefining security. *International Security*, 8(1), 129-153.
- Wæver, O. (1995). Securitization and desecuritization. In R. D. Lipschutz (Ed.), *On security* (pp. 46-87). Columbia University Press.

Waltz, K. N. (1967). International structure, national force, and the balance of world power. *Journal of International Affairs*, 21(2), 215-231.

Waltz, K. N. (1979). *Theory of international relations*. McGraw Hill.

Walras, L. (1954). *Elements of pure economics* (W. Jaffé, Trans.). Psychology Press. (Original work published 1874)

Williams, P. D. (2008). *Security studies: An introduction*. Routledge.

Yeung, B. (2008). China in the era of globalization: The emergence of the discourse on economic security. *The Pacific Review*, 21(5).

Yong, J. (2007). Economic security: Redressing imbalance. *China Security*, 3(2), 66-85.